

de Reformatorische School

VERDER

- Een preek houden wekt bij jongens weerstand op
- Continue verbetercultuur kenmerkend voor goede scholen
- Leerkracht maakt verschil in het leven van kwetsbaar kind

thema

SCHOOL IN HUIS

@ouders: bedankt voor jullie buitengewone bijdrage!

Jan Bakker

'Grondige bezinning op het effect van de coronaperiode is nodig'

Jan Kloosterman

'Juist daar waar het spant tussen geloof en ongelooft wil ik staan'

Enorme prestatie

'Het wordt nooit meer hetzelfde als voor de coronacrisis.' 'Na de oorlog en de watersnoodramp hebben we zo iets ingrijpends nog niet meegemaakt.' Uitspraken waaraan ik moet terugdenken nu ik dit stukje schrijf als gasthoofdredacteur van deze speciale DRS Magazine. In het themadeel mogen wij namens Driestar educatief (DE) en de Reformatorische Oudervereniging (ROV) de ouders in het zonnetje zetten. Dat doen we om u als ouders te bedanken. Toen plotseling de school in huis kwam, hebt u een enorme prestatie geleverd. Petje af! Opeens bleek hóé belangrijk de samenwerking tussen leraren en ouders is. We zijn anders naar elkaar gaan kijken. Zo kregen ouders via het thuisonderwijs inzicht in wat de juf en meester allemaal doen – en daar kregen ze veel bewondering voor. Naast extra drukte bracht de periode van het thuisonderwijs soms ook meer rust. Kinderen kregen bijvoorbeeld minder prikkels vanuit de klas. Als moeder van puberzonen hoefde ik niet elke avond te checken waar ze heen gingen en hoe laat ze thuiskwamen. Heerlijk! Wat is nu écht belangrijk, bedacht ik me tijdens een avondwandeling. Rijkdom? Bezit? Belangrijk zijn? Nee, we werden teruggeworpen op de basis. Kleine, voorheen zo normale dingen gaven nu vreugde: het weer, de natuur, een boterham. Psalm 4:4 schoot me te binnen: 'Gij hebt m' in 't hart meer vreugd gegeven...' Bij die basis hoort ook de ouderrol. Juist kinderen die vader of moeder moeten missen, bleken in de afgelopen tijd immers kwetsbaar. Ten slotte dacht ik aan de uitspraak van dr. W. Fieret: 'Ouders, u doet ertoe! Laten leraren en ouders elkaar nooit meer loslaten!' Dié boodschap willen ROV en DE samen in dit nummer doorgeven.

Colofon

DRS Magazine is hét onderwijsblad voor het christelijk/reformatorisch onderwijs en verschijnt iedere maand. DRS Magazine wil leraren, leidinggevenden, besturen en kerkenraden op de hoogte houden van actuele ontwikkelingen in onderwijsland en handreikingen voor bezinning bieden. DRS Magazine is een uitgave van Driestar educatief, RMU-sector Onderwijs GOLV en VGS. Meer informatie is te vinden op www.drs-magazine.nl.

Hoofdredacteur:
Drs. Kees de Groot
k.degroot@vgs.nl
06-53638129

Redactiesecretaresse:
Tineke Slagboom-van den Belt
tslagboom@kliksafe.nl

Redactieleden:
Mettie de Braal-Prins, Jannette Harskamp-Vermeer, Thea Kool MSc, Maarten Molenaar, Egbert Slagboom, Gertrude de Wildt-Brouwer, Gesine Zuidweg-Slagboom

Abonnee-administratie:
Kastanjelaan 10, Ridderkerk,
Postbus 5, 0180-442675
abonnementendrs@vgs.nl
ISSN: 1872-4930

Ontwerp en realisatie:
BladenMakers
www.bladenmakers.nl

Advertenties:
iConnect
06-13718969
advertenties@drs-magazine.nl

Beeldrechten:
Indien niet specifiek vermeld, berusten beeldrechten bij de uitgever of geïnterviewde.

Verschijsing:
DRS Magazine verschijnt 10 keer per jaar. Een jaarabonnement kost € 29,50.

Probeer nu
3 nummers voor
€ 7,50

thema SCHOOL IN HUIS

20 in debat KEES RITMEESTER

'Digitalisering maakt de verspreiding van het Evangelie wereldwijd mogelijk en brengt ons in verbinding met christenen over de hele wereld'

- 5 Thuis in de Schriften
- 6 Vier scholen kijken terug op oudercontact in coronatijd
- 7 Actueel

THEMAKATERN

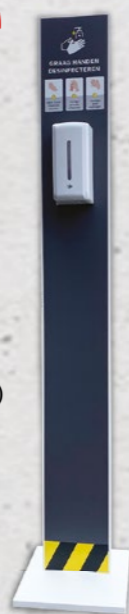
- 10 Samen voor het belangrijkste opvoedingsdoel
- 13 'Anna kan veel meer dan we altijd dachten'
- 14 Positieve ervaringen met thuisonderwijs, al was het ook pittig
- 16 Tijdsinvestering met groot rendement
- 18 Losband over Vastpakken
- 20 Digitalisering van het onderwijs: doorgaan in hoog tempo
- 23 School is onvervangbaar
- 24 Scholen moeten roken op het schoolplein verbieden
- 26 'Het geloof moet niet verwateren'
- 28 Positieve energie halen uit stoeiende stuitballen
- 31 Naar het zuiden
- 32 Succesfactoren voor een superschool
- 34 Veelzijdig getalenteerd schoolmeester met gevarieerde loopbaan
- 35 De meester maakt het verschil door in actie te komen
- 37 BWGS vaart eigen koers
- 38 Even weg van de waan van de dag
- 42 'Goed, en met jou?'
- 45 Engagement beyond our own walls
- 47 'Als makelaar wil je een optimaal resultaat – als meester ook'

IS UW SCHOOLGEBOUW AL 1,5 METER-PROOF?

Wij hebben van alles in huis om u verder te helpen.

LUXE DESINFECTIEZUIL

- ✓ VRIJSTAAND 160CM HOOG
- ✓ DEGELIJK EN STERK
- ✓ INCL. TOUCHLESS DISPENSER
- ✓ INCL. DESINFECTIEGEL (73% ALC.)
- ✓ **UIT VOORRAAD LEVERBAAR (!)**
- ✓ VOLLEDIG TE PERSONALISEREN NAAR UW HUISSTIJL

HUISREGELBORDEN
ook maatwerk mogelijk

(VLOER)STICKERS/TAPE

DESINFECTERENDE HANDGEL
als navul of pompje

(AUTOMATISCHE) DISPENSERS
grote voorraad!

BESTEL EENVOUDIG OP: **CORONASTICKERS.NU**

GEBRUIK CODE **DRSKORTING5** VOOR 5% KORTING!

UIT VOORRAAD LEVERBAAR

VANDAAG BESTELD = MORGEN IN HUIS

Advies of maatwerk nodig? info@coronastickers.nu // 0180 - 701 059

bepeinzen

PROF. DR. H. VAN DEN BELT
Hoogleraar systematische theologie
aan de Vrije Universiteit te Amsterdam

'(...) het ongeveinsd geloof dat in u is, het-welk eerst gewoon heeft in uw grootmoeder Loïs en uw moeder Euníce; (...)'
2 Timotheüs 1:5

Thuis in de Schriften

Timotheüs' vader is Grieks en zijn moeder Joods. Hij is niet besneden. De spanning tussen de twee godsdiensten komt terug in de naam Timo-theos; een Griekse naam, maar wel met een belofte: Godvrezende. Zal Timotheüs kiezen voor de Griekse cultuur van zijn vader of zal hij de God van zijn moeder en oma gaan zoeken?

Misschien is er in zijn jonge hart ook wel een tweestrijd geweest. Als Paulus op zijn zendingsreis in Derbe en Lystra komt en vanuit de Schriften verkondigt dat Jezus de Messias is, drinkt Timotheüs zijn woorden in. Met tranen in zijn ogen luistert hij naar de verkondiging. Paulus schrijft tenminste later dat hij nóg denkt aan zijn tranen.

Ingang

Waarom vindt het Woord ingang bij deze jongen? Is het omdat Paulus verkondigt dat je niet Joods hoeft te worden om in de Zaligmaker te geloven? Raakt de boodschap van de rechtvaardiging door het geloof alleen hem zo diep? Wat het precies is geweest, weten we niet, maar we weten wel dat Paulus ook hier de Gekruisigde verkondigt (1 Kor. 2:2).
Waarom kiest Timotheüs niet voor de cultuur en de goden van zijn vader, maar voor de God van Abraham, Izak en Jakob en voor het armzalige Joodse volk? Ongetwijfeld is dat te danken aan Gods genade. Maar intussen kent Paulus wel een grote rol toe aan de gelovige opvoeding. Van kindsbeen af kent hij de Schriften met hun innerlijke kracht om wijs te maken tot zaligheid (2 Tim. 3:15).
Kennelijk heeft het onderwijs in de Wet van Mozes, in de Profeten en in de Psalmen Timotheüs gevormd. Het geloof in de Schriften woont eerst in Loïs en dan in Euníce en vervolgens in Timotheüs. Het verhuist van het ene naar het andere hart.

Geploegd

De liefde van zijn oma en moeder voor de Bijbel maakt bij Timotheüs de eerbied voor de God van Israël wakker. Daarom is het zo belangrijk om onze kinderen thuis te laten raken in Gods Woord, door thuis de Schriften te openen en de Bijbelse geschiedenissen en de Psalmen daar te laten klinken.
Als het evangelie van de Messias Timotheüs bereikt, is de akker van zijn hart al geploegd door de Wet en de Profeten. Dat is thuis gebeurd, door de – ongetwijfeld gebrekkige – opvoeding van een moeder en een oma, ondanks een ongemakkelijke thuissituatie. Timotheüs is dan toch een verbondskind, ook al mist hij het teken. Het geloof is meer dan het teken.

VIER SCHOLEN KIJKEN TERUG OP OUDERCONTACT IN CORONATIJD

‘Werk op een gelijkwaardige manier samen’

Jaap Nieuwenhuis, directeur Koningin Wilhelminaschool (Zoetermeer)

‘Goed contact tussen ouders en de leerkracht was tijdens de coronacrisis essentieel dan voorheen. Door het thuisonderwijs hebben ouders meer zicht

gekregen op de leerbehoeftes van hun kinderen en gezien hoe belangrijk zaken als concentratie, doorzettingsvermogen en inzicht zijn. Daardoor is er meer begrip gekomen voor het werk van leerkrachten.

Meer dan ooit voelden ouders dat ze samen met de school staan voor het welbevinden en het leerproces van de kinderen. Voor de crisis lag de verantwoordelijkheid daarvoor vooral bij de school. Het is goed als die beter verdeeld blijft.

Behoud ook na de coronatijd de ontstane verbinding met en de betrokkenheid van ouders:

1. Geef ouders het gevoel dat ze altijd welkom zijn op school.
2. Zet in op goede communicatie. Wees helder over wederzijdse verwachtingen: wat is mogelijk en wat niet? Als leerkracht moeten we gemakkelijk aanspreekbaar zijn en ouders in staat stellen feedback te geven. Maar: geef ook je grenzen aan.
3. Werk op een gelijkwaardige manier samen. Zorg voor positief contact en wederzijdse waardering van beider inzet.
4. Denk voortdurend: wat hebben ouders nodig aan informatie en wat stellen ze op prijs?’

‘Bij ieder gezin een bloemetje gebracht’

Greetje Hoevenaren, waarnemend locatieleider Juliana van Stolberg-school (Poederloijen)

‘De schoolsluiting zagen we aankomen. We hadden al een conceptdraaiboek klaarliggen. Toen het zo ver was, waren er wekelijks contactmomenten met alle kinderen en, indien gewenst, met hun ouders. Zij konden op school laptops halen als dat nodig was.

De leerkrachten merkten dat ouders vaak aanwezig waren als het kind uitleg kreeg via Teams. “Zelfs voor mij als ouder was het erg leerzaam”, kregen ze achteraf regelmatig te horen.

In de tweede week van de schoolsluiting hebben we via een enquête de ouders om hun mening gevraagd over de inrichting van het thuisonderwijs. Ze gaven aan dat het pittig was: hun eigen werk thuis inplannen, onderwijs geven, het huishouden draaiende houden en dan ook nog de sfeer in huis goed houden... Maar ouders bleken ook te genieten van de extra tijd met hun kind(eren) en van de rust.

De inzet en hulp van ouders en hun begeleiding hebben we ontzettend gewaardeerd. Dat hebben we onder andere benoemd in de nieuwsbrieven, maar we hebben het ook tastbaar gemaakt door bij ieder gezin tijdens de schoolsluiting een bloemetje te brengen.’

‘Ouders hebben gewoon iets heel ongewoons gedaan’

Ali Troost, groepsleerkracht SBO De Akker (Sliedrecht)

‘Hoe snel leek alles weer gewoon, na de schoolsluiting. Gewoon weer beginnen met de hele klas. Gewoon, maar toch ook niet.

Als team hadden we goede afspraken gemaakt over hoe we het contact met thuis zouden onderhouden. Dat vonden we heel belangrijk: we begrepen terdege hoe moeilijk het voor ouders kon zijn met de kinderen thuis.

Die signalen kregen we inderdaad: kinderen waren onrustig en vroegen soms veel van hun ouders. Maar er kwamen ook andere geluiden: ouders vertelden hoe blij ze waren dat hun kind de taken zo trouw verrichtte. Ze zagen wat het al kon en kregen daarvoor soms een ander beeld van hun moeilijk lerende kind.

Veel ouders deden er alles aan om hun kind te helpen en te motiveren bij het schoolwerk, hoe lastig dat ook was. Ze begrepen hun kind beter in zijn of haar moeite en frustratie om de lesstof te begrijpen. Dat zorgde voor een beter contact tussen hen.

Bijzonder was het dat de meeste kinderen na de lockdown relatief weinig achterstand lieten zien. Dit schrijven we grotendeels toe aan de ouders. Zij hebben gewoon iets heel ongewoons gedaan.’

‘Laat af en toe de boel de boel’

Jan Bakker, bestuurder Calvin College (Zeeland)

‘Contact met ouders loopt primair via de mentoren. Daarnaast hebben we een ouderportaal via de website, met informatie over schoolzaken. En we gebruikten goedbezochte webinars om uitleg te geven over afstandsonderwijs en om vragen daarover te beantwoorden.

Veel informatie hebben we vanuit de ouders en kinderen ontvangen via gesprekken, mails en twee enquêtes. Het crisisteam besprak die info en verwerkte die in suggesties of instructies richting de Locatie Management Teams.

We konden als school ouders helpen met tips en adviezen of door een laptop beschikbaar te stellen. Leerlingen – en hun ouders – hebben het afstandsonderwijs heel verschillend ervaren: de één knapte ervan op, een ander knapte erop af.

Lesgeven op afstand is écht iets anders dan onderwijzen. Een grondige bezinning op het effect van de coronaperiode is nodig. Wat leren we hiervan?

Ouders stuurden we een kaart met daarop Jan Steens schilderij *Het vrolijke huisgezin*. Daarbij schreven we: “Als het eens even niet loopt (...), laat je dan even ontspannen door Jan Steen. Doe je best, maar trek er niet té zwaar aan, want je moet het wel kunnen volhouden. En, laat af en toe de boel de boel!”

AGENDA

- 2 oktober 2020**
Schoolleidersdag 2020
 Deze dag heeft als doel schoolleiders toe te rusten voor hun taak en geeft gelegenheid om te netwerken. Thema: De school na(ar) de crisis. Sprekers: hoogleraar bestuurskunde Paul 't Hart en hoogleraar neuropsychologie Jelle Jolles.
www.driestar-educatief.nl/over-ons/actueel/agenda

- 7 oktober 2020**
De pedagogische nalatenschap van dr. M. Golverdingen
 Wie was ds. Golverdingen als pedagoog, wat is de blijvende waarde van zijn pedagogisch denken en wat betekent dit voor de opdracht van het christelijk onderwijs anno 2020?
www.driestar-educatief.nl/over-ons/actueel/agenda

- 17 en 23 september 2020**
Regioavond burgerschap
 Op deze bijeenkomsten in respectievelijk Bruinisse en Barneveld zal het nieuwe wetsvoorstel burgerschapsonderwijs worden getoetst vanuit identiteit, historie, grondwet en onderwijsrecht.
www.vgs.nl/uitnodiging-vbso-regioavonden-burgerschap

- 19 september 2020**
Algemene ledenvergadering VGS
 Ds. J.M.D. de Heer houdt een lezing onder de titel *Vertragen en verdiepen*, over de vraag hoe we een Bijbelse koers houden te midden van evangelische en seculiere invloeden.
www.vgs.nl/agenda/alv-2019

Tips of suggesties voor DRS Magazine? Mail naar: k.degroot@vgs.nl

Van Dam, Van Dam & Verkade BV
beleggingen in onroerende zaken

uw vermogen verdient

- veiligheid • flexibiliteit • vast rendement van 3%

Vermogensbeheer vraagt om een weloverwogen balans tussen veiligheid, flexibiliteit en rendement. Zeker als het een kapitaal van minstens € 100.000 betreft. Van Dam, Van Dam & Verkade biedt haar klanten een vast en gegarandeerd rendement van 3%. Dit aantrekkelijke rendement kan zij bieden door te beleggen in goed, gunstig gelegen en optimaal verhuurd commercieel vastgoed op goede, gewilde locaties in Duitsland, Nederland en de V.S.

Contact

Bent u op zoek naar een ideale combinatie van veiligheid, flexibiliteit en rendement voor uw vermogen? Vraag dan nadere informatie of maak een voor u vrijblijvende afspraak voor een persoonlijke toelichting op de mogelijkheden.

Van Dam, Van Dam & Verkade B.V.
Herengracht 74 | 1015 BR Amsterdam |
020 - 48 96 500
info@vandamvandamverkade.com
www.vandamvandamverkade.com

Veilig
Uniek
Flexibel
Persoonlijk
Gegarandeerd
Ruime ervaring
Unieke zekerheid
Sterke portefeuille
Persoonlijk betrokken
Maximaal klantgericht

Thema SCHOOL IN HUIS

Moeder van Anna
'Ze kan nu eindelijk
rustig haar schoolwerk
doen zonder al het
lawaai in de klas'

Anja de Jonge
'Ik leerde veel over mijn
kinderen wat betreft
concentratie, motivatie
en creativiteit'

SAMEN VOOR HET BELANGRIJKSTE OPVOEDINGSDOEL

GODSDIENSTIGE VORMING IN EN NA CORONATIJD

De coronatijd was en is ingrijpend voor iedereen. Hoe gingen kinderen met de ernst van die situatie om? Hoe hebben ouders en school de godsdienstige opvoeding vormgegeven? En wat levert nieuw onderzoek naar hun samenwerking op dat terrein op?

Drs. Albert de Vries is kinder- en jeugdpsycholoog en onderzoeker ouderbetrokkenheid bij Driestar educatief

Sommige jongeren beseften ineens dat hun leven en gezondheid heel betrekkelijk zijn

Hoe hebben kinderen in de coronatijd gereageerd op deze ernstige situatie?

Heel verschillend, merkte ik in gesprekken. Sommigen beseften amper wat er gaande was. Anderen leken de situatie niet zwaar op te nemen. In hun gezin was niemand ziek. Zij zelf ook niet – en als ze ziek werden, zouden ze dat wel overleven.

Soms leken ze even onder de indruk van de ernst van de situatie, vlak daarna waren ze vooral blij dat ze veel vrije tijd hadden. Dat past bij kinderen: het ene moment kunnen ze heel verdrietig zijn, het andere moment lijken ze alles alweer vergeten.

Maar ik zag ook kinderen die van slag raakten. Vooral bij gevoelige en angstige

kinderen gaf de situatie ook op godsdienstig vlak allerlei vragen. Eén kind hoorde bijvoorbeeld uit de Bijbel lezen over de dood. Omdat er tegelijk allerlei mensen stierven, dacht het kind zelf ook te moeten sterven.

Weer andere jongeren beseften dat hun leven en gezondheid heel betrekkelijk zijn. Een van hen realiseerde zich dat de Heere Jezus wel eens spoedig kan terugkomen en dat je dan de tijd die je nu nog hebt wel moet gebruiken om de Heere te zoeken.

Hoe hebben ouders en school de godsdienstige opvoeding in coronatijd vormgegeven?

Vanaf half maart luisterde ik zelf thuis elke dag naar de Bijbelvertelling door

de leerkrachten van de basisschool. Van veel andere gezinnen hoorde ik dat ze zich inspanden om daar echt als gezin naar te luisteren. De school kwam ook op dit punt in huis. Wat fijn dat dit belangrijkste onderdeel van het onderwijs doorging. Indrukwekkend ook hoe leraren de Bijbelse boodschap op kinderniveau kunnen vertellen en aan het hart leggen. Ouders zijn de school daardoor nog meer gaan waarderen. Uit verschillende onderzoeken bleek ook dat ouders en leerkrachten in elkaars achting zijn gestegen. Het zou goed zijn als deze waardering blijft en de samenwerking, vooral op het gebied van de godsdienstige opvoeding, zich verdiept.

Ik wil ook een paar aandachtspunten noemen. Dagopeningen door VO-docenten verliepen wisselend. Naarmate docenten en ouders er vrijblijvender mee omgingen, lieten jongeren de dagopeningen ook makkelijker schieten.

Scholen paktten de samenwerking met ouders heel verschillend op. De ene school had wekelijks contact met ouders. Op

een andere school had de leerkracht wél contact met het kind, maar nauwelijks met ouders.

Leraren en ouders spraken elkaar vaker over huiswerk dan over wezenlijke zaken

Ten slotte viel mij op dat het in de gesprekken tussen ouders en school opvallend weinig ging over hoe de kinderen de situatie beleefden en over de godsdienstige opvoeding. Hopelijk zijn die gesprekken er wel geweest.

We weten echter dat het vaak moeilijk is om een persoonlijk gesprek te

krijgen met jongeren. Ik spreek jongeren die in hun hele schoolloopbaan nooit een persoonlijk gesprek hebben over God en over het geloof. In de coronatijd veranderde dat niet ineens, maar zag ik eerder bevestigd dat dit een belangrijk aandachtspunt is.

Driestar educatief publiceerde onlangs een onderzoek naar de samenwerking tussen ouders en school rond godsdienstige opvoeding. Kunnen we daar nog iets mee?

Uit dat onderzoek (zie kader) op enkele reformatorische basisscholen en een protestants-christelijke school bleek dat leraren en ouders godsdienstige opvoeding het allerbelangrijkst vinden. Ouders waarderen het zeer dat de godsdienstige opvoeding op school verder gaat. Mooi daarom dat ouders konden meemaken hoe dat gaat, nu de school via het afstandsonderwijs letterlijk in huis kwam.

Het onderzoek wees ook uit dat leraren niet gericht zijn op samenwerking met ouders rond godsdienstige opvoeding.

Dat komt ook vrijwel niet aan bod in het persoonlijke contact tussen ouders en school tijdens bijvoorbeeld tienminutengesprekken.

Vooral op de reformatorische scholen vinden ouders en leraren het moeilijk er met elkaar over te praten. Pas in ernstige situaties is er meer contact over hoe kinderen het beste te helpen in zo'n situatie. Hopelijk gebeurde dit in de afgelopen tijd ook. Ik kreeg echter de indruk dat de gesprekken toch vooral over school- en huiswerk gingen.

Groot vervolgonderzoek op komst

Het onderzoek *Samenwerking in de godsdienstige opvoeding tussen school en ouders* is uitgevoerd vanuit het onderzoekscentrum van Driestar educatief door Jan Noteboom, Albert de Vries en Fianne de With, onder supervisie van lector Bram de Muynck. Voor een verslag kunt u mailen naar I.J.Wolswinkel@driestar-educatief.nl. Er komt een grootschaliger vervolgonderzoek. Meedoen? Mail naar A.W.deVries@driestar-educatief.nl.

Tips voor het nieuwe schooljaar

Uit ons onderzoek blijkt dat verschillen in opvatting of ligging een drempel zijn om het gesprek aan te gaan over godsdienstige opvoeding. Leerkrachten weten vaak ook niet goed wat ze kunnen zeggen of vragen. Juist het persoonlijk gesprek is echter het middel om meer tot elkaar te komen. Daarom enkele tips om dat gesprek op gang te brengen:

- Vraag als ouders hoe uw kinderen deze tijd ervaren. Breng dat ter sprake in het startgesprek of tienminutengesprek;
- Bespreek als ouders wat je van de leerkracht wilt weten. Een vraag kan zijn hoe hij of zij de coronaperiode ziet in Bijbels licht en hoe dat aan de orde komt in de klas;
- Spreek op school met elkaar af dat alle leerkrachten tijdens het start- of eerste tienminutengesprek met ouders over de coronatijd doorpraten. Bepaal vooraf met elkaar wat je wilt vragen en wat goede vragen zijn.

When one
teaches
two learn

Verder leren bij Driestar onderwijsadvies

www.verder-leren.nl

'ANNA KAN VEEL MEER DAN WE ALTIJD DACHTEN'

De coronatijd heeft ons veel geleerd over ouderbetrokkenheid. Zo is het bij thuisonderwijs goed dat er wekelijks (app)contact is tussen leerkracht en ouders. Hierbij een fictief voorbeeld – met praktische tips voor in het "nieuwe normaal".

*Mirelle de Lange-de Waardt MSc is adviseur ouderbetrokkenheid bij Driestar educatief
Gerdien Lassche-van Grol is beleidsmedewerker bij de ROV*

Goedemiddag. Hoe gaat het met Anna?

Dag juf. Fijn dat u appt. Het gaat prima, Anna vindt het gezellig thuis. ✓

Fijn. Gaat het ook goed met haar schoolwerk?

Jazeker. Maar ik heb nog wel een vraag. Moeten we ons zo strak houden aan het bijgevoegde rooster? Anna is namelijk heel snel klaar met alles. ✓

Dat merkte ik inderdaad ook. Haar ingeleverde werk ziet er goed uit. Begrijp ik van u dat u het rooster graag anders zou zien?

Tip: Vraag om verduidelijking als het niet helemaal helder is.

Tussendoor hebben we nu steeds tijd over. Anna gaat dan maar even spelen. Daardoor moet ik haar telkens roepen als het tijd is voor de volgende les. Mogen we niet alles achter elkaar maken? ✓

Ik begrijp uw vraag. Sommige lessen starten met een instructie. Die staan op de weekplanning aangeven. Het is goed dat Anna die dan ook volgt. De andere lessen mag Anna op haar eigen moment doorwerken.

Wellicht ook een idee haar een "klaartaak" te geven als zij toch even moet wachten – iets knutselen of een kleurplaat.

Mist Anna haar klasgenootjes erg?

Tip: Niet alleen insteken op het didactische aspect, maar ook op het sociale.

Ja, ze volgt eerst de instructie en maakt daarna haar huiswerk. Maar ze is zó snel klaar dat ik tussendoor niet eens de was kan ophangen. Ik zou graag willen dat ze extra huiswerk en opdrachten krijgt. Naar ons idee kan ze veel meer dan we altijd dachten... ✓

Tip: De ouder ontdekt door het thuisonderwijs nieuwe facetten in de schoolontwikkeling – neem dit als leerkracht serieus.

Ze mist het spelen en kletsen met haar klasgenoten, maar ze geeft ook aan dat ze nu eindelijk rustig haar schoolwerk kan doen zonder al het lawaai in de klas. ✓

Ik denk dat het goed is hierover begin volgende week nog even te bellen. Anna kan nu wel door met de vakken waarvoor geen instructie wordt gegeven. Denk ook aan de uitdaging die de dagelijkse omgeving biedt: koekjes bakken, een wandeling in de natuur.

Tip: Plan een telefonisch gesprek in als je wilt doorpraten.

Tip: Ook in de nabije omgeving kun je een rijke leeromgeving creëren.

Tip: Er komt op ouders veel af in de periode van thuisonderwijs, goed hiervoor aandacht te hebben.

'Thuisonderwijs is ook voor ouders een nieuwe ervaring'

Lukt het zo, denkt u? Zijn er nog dingen waarbij ik kan helpen? Het thuisonderwijs is ook voor ouders een nieuwe ervaring.

Inderdaad. Even bellen hierover lijkt me goed. ✓

Een nieuwe ervaring ja – best hectisch soms, met Anna en haar broertjes en zusjes. Ik kom er niet altijd aan toe om nog iets anders met haar te doen, maar dat is wel een goed idee! Ik zag dat de ROV ook tien tips heeft voor ouders. Fijn dat u zo meedenkt. Hartelijk dank hiervoor! ✓

Dank voor uw tijd en veel succes gewenst met het thuisonderwijs. Begin volgende week hoop ik u even te bellen.

Tips ROV: www.rovereniging.nl/10-tips-van-de-rov

POSITIEVE ERVARINGEN MET THUISONDERWIJS, AL WAS HET OOK PITTIG

Ouders waren tijdens de coronaperiode bang dat hun kind(eren) mogelijk leerachterstanden zou(den) oplopen, bleek in april uit een enquête onder ROV-leden. Ook maakten ze zich zorgen over extra druk op hun gezinsleven door het thuisonderwijs. Met twee moeders en vier leerlingen blikken we terug.

Gerdien Lassche-van Grol is beleidsmedewerker bij de ROV

'Totaal anders dan een schoolvakantie'

Corien Nederveen (zes kinderen): 'Ik heb onderschat hoe zwaar het is: opeens met acht personen thuis, geen moment voor mezelf. Totaal anders dan een schoolvakantie. Als ouders zagen we opeens wat schoolwerk emotioneel met kinderen doet. Onze zoon in groep 4 blokkeerde bijvoorbeeld: "Moet ik dat echt allemaal opschrijven?" Uit gemakzucht maakte hij vervolgens grote taalfouten. Zijn broertje in groep 2 bleek school helemaal niet leuk te vinden – hij vindt het heerlijk thuis, zonder geschreeuw van klasgenootjes...

Lesgeven vond ik heel inspannend: terwijl de één een tekening moest

maken (maar daar geen zin in had), liep de ander vast met z'n sommen over klokkijken, moest de derde nú een mailtje aan de juf versturen en moest mama daarvoor nú inloggen, want de computer stond in de slaapstand.

Alles speelde zich opeens in en om het huis af. Dat heeft een intensieve, maar ook een mooie kant. Je moet het als gezin echt met elkaar doen. Dit gaf ons als

ouders het besef dat we de afgelopen decennia wel heel veel verantwoordelijkheid bij de school hebben gelegd. Wel-

Corien Nederveen

Anja de Jonge

licht dat dit besef ook bij anderen doordringt en school en gezin weer meer een eenheid worden, en de opvoeding en vorming een gezamenlijk project. Dat zou de winst van deze periode zijn.'

'Vijf leerlingen betekent evenzoveel keer schakelen'

Anja de Jonge (zes kinderen): 'In verwondering kan ik zeggen dat het me erg is meegevallen. Ik ben het thuisonderwijs gaan zien als een uitdaging. Het mooie is dat ik zelf gestalte kon geven aan geloofsoverdracht. Voor het godsdienstonderwijs gebruikten we de website abcvanhetgeloof.nl. We hebben bijvoorbeeld geleerd dat "hoop" betekent dat je je vertrouwen stelt op God en Zijn Woord.

Van de basisschool kregen we alle leermiddelen, met een weekschema. Vooraf heb ik een strakke planning voor de ochtend gemaakt en die met de kinderen besproken. Dat werkte goed; iedereen hield zich eraan. Na de eerste week konden we een evaluatie inleveren; de school bekeek dan wat er verbeterd kon worden.

Vijf leerlingen met ieder zijn eigen gaven en talenten betekent evenzoveel keer schakelen. Ik leerde veel over mijn kinderen wat betreft concentratie, motivatie en creativiteit. Onze buurman heeft 's avonds de sterrenhemel uitgelegd. Dan word je stil als je bedenkt dat God alle sterren bij name kent. Bij biologies hebben we een boon geplant. Leuk om die na een week onder de grond tot plantje te zien groeien. De oudsten kregen de opdracht om voor ons gezin een presentatie te verzorgen. Bijzonder dat ons onderwijspersoneel zo flexibel was om afstandsonderwijs te realiseren.'

Geen tijdverlies en werken in je eigen tempo

Wat dacht je toen je hoorde dat de school dichtging? Die openingsvraag geeft de vier kinderen uit groep 5c van de Rehobothschool in Kootwijkerbroek meteen veel gespreksstof. 'Heel apart', antwoorden Anne en Jacoba. Jos had een filmpje gezien van een Chinees kind dat thuiswerken helemaal niet fijn vond. 'Ik zag er dus best tegenop.' Jonathan: "t Was wennen, maar wel leuk. Je had nu geen tijdverlies doordat er geen boeken uitgeleend hoefden te worden en je niet naar school hoefde te fietsen.'

Elke morgen zat Jos in spanning welke leerkracht de Bijbelvertelling zou doen. 'We luisterden met de hele familie.' Bij Jacoba vertelde moeder zelf een Bijbelverhaal en stelde daarover vragen.

Uiteindelijk had iedereen wel een eigen werkplekje thuis, maar ze geven allemaal aan dat daar ook snel afleiding was. Op school kun je rustiger werken, zegt Anne. 'Thuis werd er snel gepraat wanneer je net aan het werk was.' Ook Jonathan werd snel afgeleid omdat de anderen aan tafel zaten te knutselen en zo.

Toch zaten de vier thuis wel meer op hun gemak het schoolwerk te doen. Ze vonden het fijn dat ze op hun eigen tijd en in hun eigen tempo konden werken.

Het maakte niet uit hoe lang ze over het schoolwerk deden. Jonathan maakte ook gerust 's avonds pas zijn schoolwerk, zodat hij 's morgens de dieren kon voeren.

Voor Jos duurde de uitleg van de juf vaak te lang. 'Ik wilde aan het werk.' De uitlegfilmpjes die de meester stuurde, vond Jonathan erg fijn: 'Je kon die even pauzeren en dan de sommen maken. Vaak luisterde ik de uitleg twee keer.' Jacoba: 'Van thuis mag ik geen filmpjes

kijken, gelukkig begreep ik het meestal zo wel.' 'Het was fijn', zegt Anne, 'dat je moeder je kon helpen als je iets niet goed kon. Moeder zag nu wat je goed kunt of wat je lastig vindt. Dit kan ze doorgeven aan de juf, zodat zij er rekening mee kan houden.'

Politie en boefje

Jacoba geeft aan dat ze de verhalen tijdens aardrijkskunde en geschiedenis heeft gemist. School is dan wel fijner. Dat geldt ook voor Jos. De creatieve weekopdrachten vonden alle kinderen erg leuk. Ze hebben een beroemd schilderij uitgebeeld.

Het missen van vriendjes en vriendinnetjes komt bij allemaal naar voren. Jacoba mocht haar vriendin bellen,

Anne stuurde een kaartje, Jos mailde en stuurde grapjes door via de chat en Jonathan speelde met zijn broertje en zusjes politie en boefje. Voor buitenspelen was ineens veel meer tijd.

Alle vier denken ze niet dat ze achter zijn geraakt, al krijg je op school wel meer uitleg. Jacoba geeft aan dat de planning van de juf eerst wel duidelijk was. 'Daarna wist ik het niet meer zo goed, dus was ik wel bang dat ik achter raakte.'

We denken met elkaar nog even vooruit. Jos stelt zich het onderwijs

voortaan zo voor: 2,5 dag naar school voor uitleg en de verhalen en twee dagen thuis om alles te maken en te leren. Jacoba wil graag één dag in de week thuis alles maken; iedere groep een andere dag, zodat je rustig zonder broertjes en zusjes thuis bent. Jonathan wil wel een constructie van de ene week school en de andere week een halve week thuis. Anne niet. 'Ik zit liever de hele tijd op school.'

'Het was fijn dat je moeder je kon helpen als je iets niet goed kon'

Anne

TIJDSINVESTERING MET GROOT RENDEMENT

DRIEHOEKSGESPREEKEN ALS KANS VOOR PASSENDER ONDERWIJS

Ouders, leerlingen, leerkrachten en schoolleiders hebben tijdens de periode van afstandsonderwijs een enorme prestatie geleverd. Maar weten we ook hoe het iedereen écht is vergaan? Evalueer, om daar achter te komen, de achterliggende tijd met leerlingen en hun ouders.

Relatie en vertrouwen zijn belangrijke voorwaarden om tot leren te komen. Tijdens het afstandsonderwijs heeft juist dát onder druk gestaan. Leerlingen konden niet even hun verhaal kwijt op school. Ze hadden geen leraar om hen heen die ervoor zorgt dat ze gezien worden. Klasgenootjes misten ze. Het was ook nog eens een periode van grote onzekerheid. Dat doet iets met kinderen. Veel scholen gebruiken kind- en oudergesprekken (apart of via een zogeheten driehoeksgesprek) om het schooljaar te starten. Die gesprekken kun je verdiepen door te vragen naar de periode van afstandsonderwijs. De input van je leerlingen en hun ouders kan je helpen om je leerlingen écht te leren kennen. Relatie staat daarbij voorop, maar door vragen op de manier waarop ze thuis het onderwijs hebben aangepakt, kan je ook waardevolle informatie opleveren. Door de gesprekken zo meer diepgang te geven en ouders en leerlingen echt te horen, versterk je de relatie met hen.

Zo werk je aan drie kernwaarden van ouderbetrokkenheid die belangrijk zijn voor onderwijs dat beter aansluit op behoeften van leerlingen: gelijkwaardigheid, samen verantwoordelijk en verantwoordelijk voor elkaar (De Vries, 2017).

Sommige leerlingen kwamen thuis letterlijk op adem

Gered Tijdens de periode van afstandsonderwijs moest je als leraar het onderwijs deels uit handen geven. Voor sommige leerlingen werkte dat niet goed. Voor hen was het beter om toch op school iets te organiseren. Veel kinderen hebben zich wel gered. En er waren ook leerlingen die thuis letterlijk op adem kwamen. Sommigen hebben thuis zelfs achterstanden weggewerkt. Waar het op school niet lukte om passend onderwijs te bieden, lukte dat thuis wel. Gaan we met die leerlingen op de oude voet door of durven we het gesprek aan te gaan om van deze ervaringen te leren? Dat laatste zou zomaar kunnen helpen om voor hen het onderwijs passender te krijgen. Dat hoeft niet om grote veranderingen te gaan. Kleine aan-

passingen zijn al effectief. Zoals: Waarom zou een leerling een uur moeten rekenen als na een half uur zijn concentratie op is? Wat zou hij in dat tweede half uur kunnen doen? En hoe zorg je ervoor dat de andere leerlingen in de groep dat normaal vinden en niet worden afgeleid? Ook zijn er leerlingen die het fijn vinden om direct aan de slag te kunnen. Ze hoeven de instructie niet af te wachten en houden dan tijd over. Wat doe je met hen in het nieuwe jaar? Een derde voorbeeld: sommige kinderen hebben baat bij het toepassen van andere leerstrategieën, thuis of op school.

Oogcontact

Om erachter te komen wat voor wie het beste werkt, is het belangrijk de juiste vragen te stellen (zie kader). Probeer daarbij te voorkomen dat je het antwoord alvast invult voor de ander. Om überhaupt tot een goed gesprek te komen, stel je de kinderen (en eventueel hun ouders) op hun gemak en maak je het doel van het gesprek duidelijk. Het is een kunst om goed te luisteren, tussendoor samen te vatten en te checken of je de leerling goed hebt begrepen (Delfos, 2017). Mogelijk moeten oudergesprekken nog online plaatsvinden. Goed oogcontact maken is dan lastig. Dan is het belangrijk om tussendoor vragen te stellen om te checken of je de ouder goed hebt begrepen: 'Bedoelt u te zeggen dat...?' 'Begrijp ik nu goed dat u...?' Als kinderen het lastig vinden om over hun gevoelens te praten, kun je emoticons gebruiken. Een zogeheten driehoeksgesprek, waarbij ouder(s) en kind aanwezig zijn, bespaart tijd. Soms kan het beter zijn als je alleen met een leerling praat. Die inschatting kun je als leerkracht zelf vaak goed maken.

Rijke bron

Door aan het begin van het schooljaar open en geïnteresseerd met je leerlingen in gesprek te gaan, krijg je een completer beeld van hen dan alleen via de groepsoverdracht en observatie in de groep. Bovendien creëer je zo een band en laat je de leerlingen zien dat ze gehoord worden en bij jou veilig zijn. Door dit regelmatig te doen en leerlingen bijvoorbeeld zelf ook doelen te laten bedenken, kun je op een mooie, persoonlijke manier je leerlingen volgen. Deze rijke bron aan informatie kan je helpen om je onderwijs voor sommige leerlingen net wat passender te krijgen. De tijdsinvestering mag dan wat groter zijn, de ervaring leert dat het echt helpt om leerlingen beter te begrijpen. Je zult merken dat ook een frequentere uitwisseling met ouders de moeite waard is. Begin vooral klein, verander voor enkele leerlingen een paar

kleine dingen, evalueer dat met hen en ook met hun ouders. Samen kom je zo steeds verder.

Mirelle de Lange-de Waardt is adviseur ouderbetrokkenheid bij Driestar educatief. Neely Anne de Ronde-Davidse is lector inclusieve klassen bij Driestar educatief

Bronnen:

- ▷ Blonk-Meulenkamp, M. & De Ronde-Davidse, N.J. (2020). *Ontwikkelkansen in een 50% onderwijssituatie: benut de input van ouder en kind*. <https://wij-leren.nl/contact-op-afstand.php>
- ▷ Diverse handreikingen op onze website: [https://www.driestar-educatief.nl/master-landingspagina/onderwijs\(advies\)-op-afstand](https://www.driestar-educatief.nl/master-landingspagina/onderwijs(advies)-op-afstand).
- ▷ Delfos, M. (2017). *Luister je wel naar mij? Gespreksvoering met kinderen tussen vier en twaalf jaar*. Amsterdam: Uitgeverij SWIP.
- ▷ De Vries, P. (2017). *Ouderbetrokkenheid 3.0*. Utrecht: CPS Uitgeverij.
- ▷ Visser, A., Van der Vliet, M., & De Ronde-Davidse, N.J. (2017). *Good practices van passend onderwijs*. Gouda: Driestar hogeschool.

Een frequentere uitwisseling met ouders is de moeite waard

Voorbeeldvragen

Over het welbevinden van leerlingen (en ouders):

- ▶ Hoe was het om thuis les te krijgen?
- ▶ Wat heeft de periode van afstandsonderwijs met jou gedaan?
- ▶ Hoe voel je je nu?
- ▶ Hoe was je zomervakantie?

Om zicht te krijgen op de positieve ervaringen van thuis:

- ▶ Wat vond je van de aangeboden lesstof tijdens het afstandsonderwijs?
- ▶ Waar liep je tegenaan?
- ▶ Wat zou ik in de klas kunnen doen om jou beter te kunnen lesgeven?
- ▶ Heb je van mij als leerkracht veel of juist weinig instructie nodig?

Vraag ook naar de lesstof:

- ▶ Wat vond je het leukst om thuis te doen?
- ▶ Wat heb je gemist van school?
- ▶ Lukte het qua tijd?
- ▶ Wat deed je naast je schoolwerk? Zou ik daarvan ook iets in de klas kunnen doen?

LOS BAND

over

W. LOS BAND

becommentarieert elk nummer het thema vanuit een persoonlijk perspectief

De laatste twee weken voordat ik als sergeant-foerier zou afzwaaien, maakte ik alvast kennis met mijn klas. De leerlingen van groep 6 en 7 van een binnenstadschool waren nieuwsgierig welke nieuwe meester ze zouden krijgen. Ik ben goed in overdrijven, maar ik deed dat niet. Ik vertelde over de spelletjes die ik vroeger met mijn broertje deed. Wie het langst in zijn zwembroek door een brandnetelveld durfde te rollen. Ik won, maar lag 's nachts te bibberen van de koorts. Wie het langst een grote kelderspin in zijn mond kon houden. Ik won, want mijn broer moest al heel snel overgeven. Of wie het langst schrikdraad kon vasthouden. Mijn broer durfde niet, maar gaf mij wel een hand. Daarna durfde hij helemaal niet meer, want hij voelde het veel erger dan ik. Na twee weken waren mijn verhalen op. Hoewel ik niet erg groot was, was ik aanmerkelijk in hun achting gegroeid. Ik had nu geen verhalen meer nodig, want de zomervakantie begon. Daarna zou ik over mijn heldendaden in het leger beginnen. Maar die moest ik nog verzinnen.

Iedere dag haalde ik twee stoeltjes of een tafel op. Er zat bijna geen vernis meer op. Op het balkon maakte ik die met glasscherven kaal, schuurde ze en beitsde ze daarna in groepjes van zes in vijf verschillende kleuren. Mijn klas zou in groepen gaan werken. En dat lukte. Iedereen was bezig op zijn eigen niveau. Tussen de verschillende groepjes stonden een groot

aquarium en hoge planten in bakken op de grond. Ik was niet op vakantie geweest en mijn vakantiegeld was bijna op.

Sommigen werkten na verloop van tijd al uit een rekenboekje van een klas hoger. Ik was tijden bezig met nieuwe opdrachten te verzinnen en realiseerde me niet dat ze na de overgang bij een collega zouden kunnen komen die met de grote verschillen geen raad wist. Tot zover alle lof voor mezelf. Maar handvaardigheid was één doffe ellende. De meesten deden wat goed was in hun eigen ogen. Het was druk en er werd maar wat aangerommeld. Mijn heldhaftig verleden in het leger maakte hier geen enkele indruk. En toen er één was die met een hamer zijn buurman te lijf ging, was er die morgen van de aardige, empathische meester niets meer over. Ik sleurde de dader van zijn stoel en zette hem hardhandig op de gang. Vanmiddag schoolblijven. Ik heb geen idee wat hij thuis had verteld. Misschien dat hij helemaal geen schuld had of dat ik hem had mishandeld, maar om 15:30 uur stond

zijn vader bij de poort. Een boom van een vent, die met woorden die ik thuis nooit mocht zeggen het hoofd der school meedeelde dat hij mij ook wel eens zou vastpakken.

Ik was eerder weg dan de leerling, door de andere uitgang. Mijn fiets bleef een nachtje over.

Handvaardigheid was één doffe ellende. De meesten deden wat goed was in hun eigen ogen

Passie
voor vakmanschap

WWW.HUISMANALBLASSERDAM.NL

Digitalisering van het onderwijs: doorgaan in hoog tempo

Halverwege maart: de scholen gaan dicht. Vrijwel alle docenten geven in korte tijd online onderwijs. Moet de digitalisering van het onderwijs in hoog tempo doorgaan? Dirk van Elzelingen, onderwijsadviseur bij KOC Diensten, vindt van niet. Een passend tempo is van belang, betoogt op zijn beurt Kees Ritmeester, programmamanager innovatie bij Driestar educatief.

'Scholen, vorm jongeren nog veel sterker in het grote verschil tussen entertainment en functioneel gebruik'

Dirk van Elzelingen

EERSTE TERMIJN

Van Elzelingen: 'Mijn reactie op deze stelling is: "Nee, met een komma." Digitalisering is onlosmakelijk verbonden met de beeldcultuur. Vanuit die verbondenheid is mijn reactie bij voorbaat "nee". We zijn eeuwigheidsreizigers, pelgrims, die het Woord nodig hebben. God werkt door Woord en Geest. In de Bijbel staat: "Onderzoek de Schriften." Dat onderzoeken betekent: met woorden en begrippen worstelen, de diepte ervan onderzoeken door vergelijken, tegenover elkaar zetten enzovoort. Die woordgerichtheid is primair van belang. Daarnaast krijg je bij digitaal lesgeven vermindering van overtuigingskracht. Je mist de non-verbale aspecten en de rijke leeromgeving. Digitalisering leidt ook tot individualisering. Een school is een ontmoetingsplaats. Met gedigitaliseerde eigen leerlijnen gaat de individuele prestatie ten koste van het leren onderdeel te zijn van een gemeenschap. De komma houdt in dat digitale middelen prima zijn als ondersteuner en drager om het woord en de woordcultuur over te brengen, maar ze dienen het woord niet te verdringen. Professor Margriet Sitskoorn¹ toont aan dat digitalisering de hersenen onder andere lui maakt. We kiezen er liever voor om achterovergeleund een filmpje te kijken dan om voorovergebogen het Woord te bestuderen. Niemand ontkent dat digitale innovatie voor een beeldcultuur heeft gezorgd. Dat leidt tot ontlezing en vervreemding van het Woord. De Verlichting heeft duisternis gebracht over de (bevindelijk) gereformeerde leer. Zo leiden de hedendaagse hoog-Verlichte technieken tot verdere verduistering van de door God gegeven genademiddelen, omdat het beeld het Woord verdringt.'

1. Margriet Sitskoorn (2019). *Hersenhack. Update je brein.* Amsterdam: Prometheus.

REACTIE

Ritmeester: 'Mijn reactie: "Ja, met een komma." Digitalisering hoeft niet in een hoog tempo te gaan, maar wel in een passend tempo. Zoals met alles kun je digitalisering goed en fout gebruiken. Het lastige met dit onderwerp vind ik dat je snel in het kamp van voor- of tegenstander komt. Graag ga ik op basis van argumenten in gesprek. De huidige maatschappij is er één waarin digitalisering de boventoon voert. Het onderwijs heeft de roeping om kinderen voor te bereiden om als christen hun plaats in deze maatschappij in te nemen en daar verantwoordelijkheid te dragen. De kern van christelijk onderwijs is persoonsvorming. Dit vindt altijd plaats in een leergemeenschap, met persoonlijke ontmoetingen. Een positieve kant van digitalisering is dat het de verspreiding van het Evangelie wereldwijd mogelijk maakt. Ook brengt het ons in verbinding met christenen over de hele wereld. Verder zijn er altijd kinderen die lezen moeilijk vinden. Zij kunnen nu de Bijbel luisteren. Liederen en Bijbelverhalen zijn online beschikbaar. De site *ABC van het geloof*² legt kernbegrippen prachtig uit. Wat betreft de woordcultuur: tot de uitvinding van de boekdrukkunst konden maar weinig mensen de Bijbel lezen. Dat dit nu wel kan, is een bijzondere zegen waarop we zuinig moeten zijn. Het punt van ontlezing en het omgaan met voortdurende prikkels vind ik overigens wel zwaarwegend. Het is belangrijk om daarop alert te zijn en in op te voeden.'

2. abcvanhetgeloof.nl

REPLIEK

Van Elzelingen: 'Digitalisering is inderdaad goed en fout te gebruiken. Scholen moeten jongeren nog veel sterker vormen in het grote verschil tussen entertainment en functioneel gebruik. Ik gebruik de drieslag "nodig, nuttig, aangenaam". Daar waar digitale toepassingen nodig zijn, prima. Zijn ze alleen nuttig, dan is gebruik twijfelachtig. En bij aangenaam is het als met geraffineerde suiker: dat smaakt lekker, maar je loopt wel risico op obesitas en suikerziekte. Verder vind ik het een groot risico om geloofsbegrippen via websites aan jongeren te presenteren. Je mist dan het rijke van de persoonlijke, ook non-verbale, overtuigingskracht. Tot slot: Laten we niet te optimistisch zijn over digitale middelen. Ze ketenen je brein³, de seculiere wetenschap bewijst dit steeds krachtiger.'

3. Theo Compernelle (2014). *Ontketen je brein.* Amsterdam: Lannoo.

'We mogen gebruikmaken van de mogelijkheden die God in de schepping heeft gelegd'

Kees Ritmeester

DUPLIEK

Ritmeester: 'We delen het belang van persoonsvorming. Hiervan maakt media-opvoeding een integraal onderdeel uit. Dat is de pedagogische opdracht voor ouders en scholen. De kern van onze discussie is de manier waarop je dingen gebruikt. Ik ga verder dan alleen functioneel gebruik. De wereld is in ontwikkeling geschapen. Ik kan genieten van de mooie dingen die zijn uitgevonden, maar ik heb ook verdriet om de gebrokenheid die zich tegelijkertijd manifesteert. We mogen gebruikmaken van de mogelijkheden die God in de schepping heeft gelegd, vanuit het Bijbelse principe van bouwen en bewaren. Ik gebruik liever de drieslag "geloof, hoop en liefde". Leef in geloof, vanuit hoop, gedragen door de liefde, tot God en de naaste.'

Ook een stelling poneren? Mail naar k.degroot@vgs.nl

De optelsom van Arcom

Een haalbaar plan is meer dan de optelsom van uw huisvestingswensen. Wij helpen u met de juiste kaders en sturen vanaf het allereerste moment op uw budget. Maar onze echte meerwaarde zit in een andere optelsom. De optelsom van verbeeldingskracht én realisatiekracht. De optelsom van de kennis en ervaring van architecten, ingenieurs, adviseurs en bouwmanagers. Een uitkomst voor iedereen die zonder zorgen op maat wil bouwen.

Koningsschot 45
3905 PR Veenendaal

+31 (0)318 64 55 52
www.arcombv.nl

ARCOM

architectuur + bouwmanagement

Toerusting Chinese christenen door middel van videolessen

Maak uw gift over op
NL56 RABO 0347 3760 29
t.n.v. Hudson Taylor/SBHC te Dordrecht.

Handen vouwen, Toerusting bieden en Steun geven!
Of doneer via: www.hudsonstaylor.nl

Hoe lief hebt ú de zondag?

Wij beschouwen de zondag als een rijke zegen. We zouden, uit eerbied voor Gods instellingen, de rustdagviering graag op alle terreinen van het leven in ere hersteld zien. Daarom zien wij het als onze taak en roeping om onze medemens te wijzen op het gebod van de Heere inzake de wekelijkse rustdag.

Word vandaag nog lid en geef zo blijk dat u de doelstelling van de vereniging onderschrijft en de zondagsrust en zondagsheiliging u alles waard is. Al vanaf 1 euro per jaar bent u lid van onze vereniging! U kunt zich opgeven via info@verenigingzondagsrust.nl of door te bellen naar (0317) 61 43 98. Ons kantoor is bereikbaar op werkdagen tussen 9.00 en 16.00 uur.

Fred. van de Paltshof 15 3911 LA Rhenen T. (0317) 61 43 98 E. info@verenigingzondagsrust.nl www.verenigingzondagsrust.nl IBAN NL98INGB0000878628

op de schaal van Schreuders

MR. JAN SCHREUDERS
Manager Dienstverlening
& coördinator arbeidsvoorwaardenbeleid bij de RMU

School is onvervangbaar

De school in huis. De afgelopen maanden hebben wij – zowel ouders en leerlingen als leerkrachten en docenten – er intensief mee kennisgemaakt. De coronacrisis dwong ons tot deelname aan een verplichte pilot met een vorm van thuisonderwijs zoals we die niet kenden. We hebben er veel van geleerd. Eén ding wil ik uitlichten: de school is zo goed als onvervangbaar. Althans, dat is mijn persoonlijke mening – en in deze bijdrage stap ik dus even uit mijn juristenrol, en neem ik de rol van columnist aan.

Wat heb ik geobserveerd? Natuurlijk hoorde ook ik het gejuich van de kids in mijn omgeving toen bekend werd dat de scholen voorlopig zouden sluiten. Lange dagen thuis, in je pyjama met chocola, drop en sinas. Niets moet, veel mag. Een *vibe* vergelijkbaar met die van de zomervakantie. Totdat die lange pyjamadagen zich aaneenregen, de dagen steeds langer gingen duren en de eentonigheid zwaar ging drukken. Ik denk dat de feeststemming van de kids half april al tot onder het vriespunt was gedaald. De sociale functie van school, inclusief wat die betekent aan ritme in het leven en zingeving, is niet te overschatten.

En dan nog iets. Als schoolbestuurslid maakte ik jaarsluitingen mee. Ik herinner me dat een van onze directeuren ook altijd bad voor de kinderen die tegen de lange zomervakantie opzagen. Om welke reden dan ook. Je denkt dan direct aan moeizame thuissituaties of aan een eenzaam, in zichzelf gekeerd bestaan dat kinderen kunnen leiden. Het wegvallen van school kan een krater slaan. En aan de thuissituatie is direct de kwaliteit van het thuisonderwijs te koppelen. Die is om veel redenen zó verschillend, dat het langdurig wegvallen van school voor grote verschillen zou zorgen.

Tot slot. Het afstandsonderwijs werd in veel gevallen heel goed georganiseerd. Zeker in het voortgezet onderwijs heb ik dat van nabij meegekregen. De kwalificatiefunctie van het onderwijs, zeg maar de kennisoverdracht, verliep langs de digitale weg vaak heel goed. Maar wat kan een school bij onderwijs op afstand nog betekenen in die andere twee belangrijke functies: socialisatie en persoonsvorming? Weinig tot niets. En die laatste functies zijn – zeker ook voor onze christelijk-reformatorische scholen – van onschatbare waarde.

Je moet er toch niet aan denken dat een leerling voortaan alleen maar zou hoeven in te loggen in een soort nationale onderwijsomgeving, om vervolgens door te klikken naar zijn niveau en leerjaar om daar de leerstof van die dag op te halen? Alsjeblieft niet. De school is echt onvervangbaar.

Wilt u een casus laten bespreken? Mail naar k.degroot@vgs.nl

De feeststemming van de kids was half april al tot onder het vriespunt gedaald

SCHOLEN MOETEN ROKEN OP HET SCHOOLPLEIN VERBIEDEN

KINDEREN EN JONGEREN OVER GROTE-MENSEN-VRAAGSTUKKEN

'Ik ga later niet roken. Dat wil ik mijn ouders niet aandoen'

'Als je zestien jaar of ouder bent, is het je eigen verantwoordelijkheid als je rookt'

▶ **Arian de Bakker (10 jaar)**, groep 7, School met de Bijbel, Sommelsdijk

'Persoonlijk ken ik geen mensen die roken, maar ik zie ze natuurlijk wel op straat. Roken is superslecht voor je. Je hoort weleens in het nieuws dat mensen overlijden doordat ze veel gerookt hebben. Dat komt omdat hun longen heel ongezond worden. Daarom vind ik het belangrijk dat iedereen weet hoe slecht roken voor je is. Als ik de baas van een school zou zijn, zou ik als regel instellen dat je niet mag roken op het schoolplein. Ook de meesters en juffen

niet. De school moet het goede voorbeeld geven. En in de Bijbel staat dat je je lichaam van God hebt gekregen en daarom moet je er goed voor zorgen. Jongens die roken, zijn vaak van die hangjongeren die stoer willen doen, terwijl het helemaal niet gezelliger is als je met vrienden rookt. Kinderen die roken, kunnen anderen op het schoolplein aansteken. Zij raken dan ook verslaafd. Maar ik denk wel dat jongeren die verslaafd zijn aan roken het op een

andere plek gaan doen, als het op het schoolplein wordt verboden. Ik zou iemand op school uitnodigen die veel weet over alcohol, drugs en roken, zodat de leerlingen voorlichting krijgen. Als ze weten hoe slecht en verslavend roken is, dan willen ze er misschien wel mee stoppen. Ik ben niet van plan later te gaan roken. Dat wil ik mijn ouders niet aandoen. Vooral omdat het erg ongezond is en het is ook nog eens heel duur.'

▶ **Levi van der Giessen (15 jaar)**, klas 4 vmbo-gt, Wartburg College, locatie Marnix (Dordrecht)

'Ik vind dat roken op het schoolplein niet verboden moet worden. Als je zestien jaar of ouder bent, is het je eigen verantwoordelijkheid als je rookt. Als je het echt zo nodig wilt doen, moet je dat zelf weten. Je moet het toch zelf betalen. Maar ik vind het wel beter als je alleen op een speciale plek mag roken, zodat verder niemand er last van heeft. Je kunt de gezondheid van anderen dan ook niet beïnvloeden. Ik vind roken

niet zo fris ruiken, maar als er op een aparte plek wordt gerookt, heb je daar verder geen last van. Zelf rook ik niet. Het kost me te veel geld en ik spaar liever voor een nieuwe telefoon of scooterrijbewijs. Het is natuurlijk ook gewoon ongezond voor je longen en slecht voor je conditie. Ik sport graag en ik heb liever veel energie om te volleyballen. Ik heb wel enkele klasgenoten die roken, maar daar heb ik verder geen problemen mee. Je

bent echt geen buitenbeentje als je niet rookt. Officieel mag je bij ons op het schoolplein niet roken, maar er wordt buiten het schoolplein weleens stiekem gerookt. In de vierde klas mag je tijdens de pauze van het schoolplein af en dan zijn er ook wel leerlingen die roken. Maar ik weet eigenlijk wel zeker dat ik me niet door klasgenoten die roken, laat beïnvloeden.'

Bijzonder buiten de Biblebelt

Bijzonder – dat zijn de reformatorische scholen. Maar Nederland telt veel meer bijzondere scholen. Sterker nog, ruim twee derde van alle scholen is niet-openbaar. Naast de reformatorische richting zijn er nog meer: grote denominaties als protestants-christelijk (44 procent) en rooms-katholiek (idem) en kleine als algemeen bijzonder, hindoe en islamitisch (samen zo'n 8 procent). De discussie over artikel 23 raakt niet alleen ons, maar ook hen. Daarom portretteert DRS Magazine in deze serie enkele andere bijzondere scholen van buiten de spreekwoordelijke Biblebelt. Dit is deel 4.

'HET GELOOF MOET NIET VERWATEREN'

HINDOEÏSTISCHE VAHON-SCHOOL LEIDT KINDEREN OP VOOR DE EIGEN GEMEENSCHAP EN VOOR DE MAATSCHAPPIJ

'Als ouders een paar dagen vrij vragen vanwege een overlijden, hoeven ze mij geen uitleg te geven', vertelt Soelin Bihari, adjunct-directeur van de hindoeïstische Vahon-school in Den Haag. Hij begrijpt dat er tijd nodig is voor alle godsdienstige rituelen die horen bij het afscheid nemen.

De hindoeïstische levenswijze doordeesemt het hele schoolleven op de Vahon-school. De vegetarische of veganistische eetgewoonten die bij het hindoeïsme horen, de rituelen: niemand kijkt daar gek van op. 'Wanneer we op school een goede verbinding leggen tussen het onderwijs hier en de opvoeding thuis, bouwen kinderen veel zelfvertrouwen op. We krijgen vaak zij-instromers, kinderen die eerst op een andere school zijn geweest. Maar omdat deze school zo goed aansluit bij hun identiteit, bloeien ze hier op.' Kavita Jewlal, juf in groep 4, vindt het een meerwaarde dat

kinderen in Den Haag een schoolopleiding kunnen krijgen die aansluit bij hun religieuze opvoeding. 'Ik ben heel gelovig opgevoed, maar in mijn omgeving was er geen Hindoestaanse basisschool. Ik ben blij dat ik nu een steentje mag bijdragen aan de vorming van de Hindoestaanse gemeenschap in Den Haag.' Met plezier leggen Bihari en zijn collega Jewlal de beginselen van hun geloof uit. Waar veel Nederlanders nog wel enigszins bekend zijn met de beginselen van de islam, klinken de begrippen uit het hindoeïsme nieuw en exotisch. De overeenkomst met andere religies zit in het verlangen om het geloof door te geven aan de volgende generatie. Jewlal: 'Het hindoeïs-

me is zo mooi. De kinderen luisteren geboeid naar de verhalen die ik over ons geloof vertel.'

Ijver

Vahon staat voor Vooruitstrevend, Algemeen Hindoe Onderwijs. In 1994 kwam de school tot stand, zich onderscheidend van de reeds bestaande hindoeschool Shri Vishnu in Den Haag. Bihari, al 25 jaar werkzaam op de school, vertelt dat er binnen het hindoeïsme twee stromingen zijn: de janmawadische stroming, waarin het kastensysteem een belangrijke rol speelt, en de karmavadische stroming, waarin het handelen van de mens meer doorslag geeft.

De Shri Vishnu-school kan tot de janmawadische stroming gerekend worden. De Vahonschool stoeit op de karmavadische stroming. Op de website van de school staat uitgelegd: 'De bestemming van het leven van de mens wordt niet bij de geboorte bepaald, doch hangt af van persoonlijke inzet en ijver. Verder is bij deze filosofie van belang dat elk individu in dit leven investeert om het in het volgende leven beter te hebben.' De vraag of dit betekent dat de leerlingen op de Vahon-school over het algemeen behoren tot de lagere kasten, beantwoordt Bihari bevestigend.

Mantra

Heeft het aanhangen van de karmavadische filosofie ook betekenis in de lessen? 'Jazeker', stelt Jewlal. 'Als ik het oppervlakkig verwoord, zeg ik tegen mijn leerlingen: "Geef nooit op. We blijven het proberen." Het kastensysteem behoort bij oudere tradities. Tegenwoordig werkt het anders. We doen goed en kijken niet om.' Behalve dat de identiteit is verweven in het schoolleven, krijgen de kinderen ook les in de Dharma, de leefregels van het hindoeïsme. Een gewone schooldag in de klas van juf Kavita begint en eindigt met het reciteren van een mantra. Voor het eten zeggen de kinderen hun gebeden op. In de klas luisteren ze naar religieuze liederen. 'Het geloof moet niet verwateren', vinden Bihari en Jewlal. Een pandit (hindoeïstische geestelijke) ondersteunt bij vieringen en bedient de rituelen. In de jaarplanning staan hoogtijdagen als Divali en Holi gemarkeerd. Kinderen op de Vahon-school volgen Hindi-lessen om de veda's, de heilige geschriften van de Dharma, te kunnen lezen.

"Geef nooit op", zeg ik tegen mijn leerlingen. "We blijven het proberen"

Kavita Jewlal

Dat is belangrijk om goed deel te kunnen uitmaken van de Hindoestaanse gemeenschap. Aan het eind van groep 8 moeten de leerlingen hun eerste Hindi-diploma op zak hebben, wat betekent dat ze de basis van de taal machtig zijn. Bihari: 'We zien vaak dat leerlingen in hun latere leven weer teruggrijpen op de dingen die ze hier geleerd hebben. De mantra's en de kennis van het Hindi die ze hier op school hebben meegekregen, passen mijn kinderen nu ze naar de universiteit gaan nog toe.'

Vertrouwen

Het bijzondere karakter van de school bepaalt ook de populatie. Er komen vooral kinderen van Indiase komaf. Sommigen hebben Surinaams-Hindoestaanse wortels en ook Antilliaanse kinderen zijn op de school geweest. Onder de Indiase kinderen is onderscheid: de meesten hangen het hindoeïsme aan, maar er zijn ook moslim-

kinderen en sikhs. Sikh is een monotheïstische godsdienst die haar oorsprong heeft in de Indiase staat Punjab. Komen er ook Nederlandse kinderen op de school? 'We hebben een keer een kind uit de buurt gehad. Hij heeft van groep 1 tot en met 8 bij ons op school gezeten', vertelt Bihari. 'Maar het is niet makkelijk om de keus voor ons onderwijs te maken. Het vertrouwen daarin hebben veel Nederlandse ouders niet.' Wanneer ouders de grondbeginselen van de school ondersteunen, zijn hun kinderen er welkom. 'Moslimkinderen mogen komen, net als kinderen met een andere religieuze achtergrond. Ze worden niet gedwongen om aan iets mee te doen, want zo is het hindoeïsme niet. Je krijgt ons niet aan de deur om ons geloof aan de man te brengen. Maar we vinden het wel mooi als mensen interesse hebben.'

'Wat kinderen hier meekrijgen, passen ze later in hun leven weer toe'

Soelin Bihari

Kerstfeest

Met alle aandacht voor godsdienst is hun school tegelijk ook een heel normale school, benadrukken Bihari en Jewlal, waar kinderen rekenen, taal en aardrijkskunde leren. De Vahon-school wil voluit deel uitmaken van de Nederlandse, multiculturele maatschappij. Om daaraan gestalte te geven, viert de school Sinterklaas en kerstfeest en is er een paasontbijt. 'We hebben respect voor alle religies. Als het maar uit een rein hart komt.'

Positieve energie halen uit stoeiende stuiterballen

VAN ENGELENS MANNENBLIK GEEFT WERKBAAR PERSPECTIEF OP JONGENS IN DE KLAS

We hebben in het onderwijs een probleem met jongens, stelt jongensdeskundige René van Engelen. Ze zijn onrustig, bewegen veel, hebben te veel energie, zijn luidruchtig en ontwikkelen nogal eens een hekel aan school. Onderwijsprofessionals kunnen daar beter mee omgaan als ze de "jongenscode" weer leren, schrijft hij in zijn gelijknamige boek.

Juf Anneloes geeft een geschiedenisles. Leerling Silver gaat na tien minuten staan en zelfs lopen. Als de juf een klassikale vraag stelt, steekt hij direct zijn vinger op en weet het antwoord. Als dit klopt, legt Silver zijn handen op tafel, leunt erop en springt drie keer op en neer. De juf bestraft hem: 'Ga nou eens zitten, Silver, en doe mee!' Met een boos gezicht strijkt Silver neer. De juf concludeert dat hij niet meedoet. Ze wijst zijn beweeggedrag af. 'Verklaar gedrag niet vanuit wat je ziet, maar vanuit de biologie', tipt Van Engelen. De auteur legt uit dat Silvers beweeggedrag biologisch te verklaren is als een signaal dat zijn hersenen afgeven om te bewegen. Het kan ook zijn dat zijn lichaam behoefte heeft aan bewegen om alert te blijven en zich te kunnen concentreren. De jongensdeskundige beschrijft vervolgens opnieuw de

casus, waarbij de leerling hetzelfde reageert, maar de juf anders denkt en handelt. Ze ziet nu dat Silver betrokken is bij de les. Ze geeft hem een compliment voor zijn antwoord. En? Silver gaat enthousiast aan het werk met de opdrachten. Met dit voorbeeld laat de auteur zien dat vooral de kijk op gedrag van belang is. Bij juf Anneloes is er intrinsiek iets veranderd: ze is geen negatieve energie meer kwijt aan irritatie over het gedrag van Silver. Voor hem heeft dit positieve gevolgen: zijn beweeggedrag wordt niet afgekeurd en zijn betrokkenheid wordt beloond. Dit stimuleert Silver om een volgende keer weer betrokken te zijn.

Kunst

Van Engelen pleit voor jongensvriendelijker onderwijs. Hij ontwikkelde daarvoor manieren die in de praktijk zijn uitgeprobeerd en naar eigen zeggen wetenschappelijk onderbouwd – de voetnoten en literatuurlijst ondersteunen dit. De mate waarin en de manier waarop leerkrachten die werkwijzen inzetten, is afhankelijk van de context en situatie. Dat is ook de kern van goed onderwijs: weten wanneer je wat hoe inzet. Onderwijsprofessionals beoefenen die kunst. En juist voor hen schreef Van Engelen dit boek.

De auteur bespreekt achtereenvolgens de theoretische achtergronden van jongensgedrag, de opvoeding in onze huidige maatschappij en de omgang met jongens in het onderwijs. Bij het beschrijven "jongensgedrag" nuanceert de trainer dit wel: het verschilt per jongen of bepaald gedrag überhaupt voorkomt. Daarnaast zijn bepaalde gedragingen soms ook op meisjes van toepassing. Het laatste hoofdstuk bevat zestien tips om het onderwijs voor jongens aantrekkelijk te maken.

Lange preken

Jongens hebben behoefte aan begrenzingen en niet aan lange preken, is een tip. De schoolbegeleider geeft een voorbeeld waarbij twee leerlingen informatie moeten opzoeken op internet. Ondertussen zetten ze muziek op – maar dat is natuurlijk niet de bedoeling. De meester loopt naar de jongens toe: 'Geen muziek.' Leerling Tarik reageert met: 'Ja, maar meester, wij...' Verder komt hij niet, want hij krijgt van de meester een blik die duidelijk maakt dat er geen ruimte is voor discussie.

Een preek houden wekt bij jongens weerstand op. Begrenzen is genoeg. Geen discussie, dat scheelt negatieve emotie. De boodschap is qua taal eenvoudig en simpel. Bovendien ondersteunt de leerkracht dit met non-verbale communicatie.

Vieze broek

Een andere tip gaat over fysiek gedrag. Stoeien is natuurlijk gedrag voor jongens, vertelt de trainer. Vrouwen hebben eerder de neiging om dit vechten te noemen. Van Engelen pleit voor een duidelijk begrensde deel op het schoolplein waar kinderen kunnen stoeien.

Vervolgens geeft hij nog een rij tips: schrik niet van het fysieke spel dat je ziet, grijp niet te snel in en wees je bewust dat dit gedrag consequenties kan hebben, zoals een vieze broek en pijn. Als er mannen binnen de school werken, laat hen dan in het begin bij het stoeien staan. Zij begrijpen het jongensgedrag beter en schatten beter in wanneer het risico te groot wordt. Fysiek ontdekken wat gevaar is en wat een risico is, is alleen te leren door het te ervaren. Ook bouwen jongens juist door fysiek contact een band met elkaar op. Wel is begrenzing en regulatie van belang: niet overal en op ieder moment kun je stoeien.

Vuurtje stoken

Van Engelen wil in zijn boek vooral inzicht geven in jongensgedrag en wat je hiermee kunt in de dagelijkse onderwijspraktijk. Eigenlijk bepleit de auteur dat we weer terug moeten naar vroeger, zonder democratische opvoedstijl en vervrouwelijking van het onderwijs. De tijd waarin hutten bouwen, vuurtje stoken en op avontuur gaan normaal was. De trainer heeft zijn doel bereikt: dankzij zijn boek snap je inderdaad beter hoe je het onderwijs kunt afstemmen op jongens. Zijn tips zijn praktisch, direct toepasbaar en geïllustreerd met herkenbare casussen. Grote aanpassingen in de klas zijn niet nodig, vaak gaat het om bewustwording of een andere wijze van beoordelen. Het boek is ook nuttig voor onderwijs aan meisjes; er staan namelijk ook algemene tips in, bijvoorbeeld dat humor een manier is om in de klas de sfeer goed te houden.

Bevreemdend

Qua identiteit komen enkele passages wat bevreemdend over, zoals de opmerking dat mannen 'evolutionair gezien' agressiever moesten kunnen zijn, waarbij een gebrek aan inlevingsvermogen noodzakelijk was. Van Engelen beschrijft verder dat de kijk op seksualiteit door de eeuwen heen veranderd is, waarbij hij bijvoorbeeld aangeeft dat 'zelfbevrediging een gezonde bezigheid voor het ontdekken van seksualiteit is.' Voor wie op zoek is naar een christelijk boek over dezelfde thematiek – hoewel niet specifiek gericht op onderwijs – kan terecht bij *Tjonge jongens!* van Mariska Dijkstra-Wolters. Beide boeken verdienen een plaats in de schoolbibliotheek, met als doel jongensvriendelijker onderwijs.

René van Engelen (2019). *De jongenscode. Zó geef je les aan jongens!* Huizen: Uitgeverij Pica.

De uitdaging

Hoe pak je fietsparkeerproblemen aan?

Bekijk onze catalogus 2020 nu online

De oplossing

Optima V10 etageriek met hart op hart afstand vanaf 37,5 cm. Voorzien van FietsParKeur.

Kwaliteit gegarandeerd!

Ons nieuwste dubbellaags fietsparkeer-systeem

Meer informatie over deze hoogwaardige en veelzijdige oplossing op jankuipers-nunspeet.nl

Industrieweg 20 | 8071 CT Nunspeet | Postbus 5 | 8070 AA Nunspeet
Telefoon: 0341 - 252 944 | info@jankuipers-nunspeet.nl | jankuipers-nunspeet.nl

JAN KUIPERS
NUNSPEET

apologetiek

DRS. PETER VAN OLST
Docent godsdienst bij Driestar educatief

Vreemdelingschap en verbinding

Genesis 12: 6-9

Naar het zuiden

Vraag een orthodoxe jood waarom hij denkt dat Jezus van Nazareth níet de Messias is. Het antwoord zal zeer waarschijnlijk het prachtige Hebreeuwse woordje *shalom* bevatten. Hoe kan de Vrededorst gekomen zijn, van Wie Jesaja profeteerde dat Zijn vrede geen einde zou hebben, terwijl daarvan zo weinig zichtbaar is in de dagelijkse praktijk van het leven in de wereld? Toch lijken de geschiedenissen van de aartsvader van onze joodse gesprekspartner al zwanger te zijn van het Messiasbelijdende antwoord. In het leven van Zijn uitverkoren zoon Abram belooft de Almachtige de barre tocht naar het onbekende niet met onmiddellijke rust en vrede. Abram krijgt het land te zien, hij mag het verkennen, door het bouwen van twee altaren zelfs claimen, maar hij krijgt het nog niet in bezit. 'Geen erfdeel, ook niet een voetstap', zal Stefanus twee eeuwen later zeggen.

Via Sichem zien we Abram doortrekken naar het zuiden. Hij doet dat, meent Calvijn, niet zonder noodzaak. Kennelijk heerste onder de Kanaänieten geen klimaat om nauw bij aan te sluiten. Zouden wij dan mopperen als de HEERE ons óók geen "rustig nest" geeft? Voor de grote reformator is duidelijk dat God geestelijke kinderen van Abraham doelbewust leert vreemdeling te zijn. Hij verwijst daarbij naar Paulus, de geslagen apostel zonder vaste woonplaats (1 Kor. 4:11).

'How significant!' roept Arthur Pink uit als hij Abram zijn tent ziet opslaan tussen Bethel en Ai. Bethel – de naam werd pas later gegeven door Jakob – betekent "huis Gods", Ai "een hoop ruïnes". Zo is de tent van de gelovige opgeslagen tussen de oude schepping, een ruïne, en het huis van God. Tent en altaar zijn symbolen van het pelgrimsleven en het dienen van de Eeuwige. 'Wij moeten eerst vreemdelingen en pelgrims op de aarde zijn voordat voor God aangename aanbidding mogelijk is.'

Toen de Messias kwam, heeft Hij het Koninkrijk Gods nabij gebracht. Tegelijk leerde Hij Zijn discipelen bidden: 'Uw Koninkrijk kome.' Net als bij Abram in Genesis 12 is er dan een "alreeds" en tegelijk een "nog niet". De gemeenschap der heiligen moet uit het geloof leren leven. Dát is de vaste grond van de dingen die men hoopt en het bewijs van de zaken die men niet ziet. Het is leren leven op grond van Gods beloften. In het christelijk onderwijs leren we kijken zoals Abram. Het pelgrimsleven krijgt dan een ander perspectief. Matigheid en godzaligheid zijn geen zwaar juk, maar vrucht van de diepe overtuiging dat Gods *shalom* is aangebracht.

Zouden wij mopperen als de HEERE ons óók geen "rustig nest" geeft?

Succesfactoren voor een superschool

Hoe maak je van jouw school een topschool? De Onderwijsinspectie en adviesbureau McKinsey keken in de keuken bij de best presterende scholen. Zij hebben het antwoord: 'Er is helaas geen gouden formule.'

Wat maakt een school goed als het gaat over prestaties en kansen van leerlingen? De Inspectie voerde daarover talloze gesprekken met leerlingen, leraren en schoolleiders. Dat leverde een aantal succesfactoren op. Die zijn opgetekend in de Staat van het Onderwijs 2020 (pag. 23-27):

De leraar

- zorgt voor een goed en veilig school- en klasklimaat;
- heeft oog voor individuele leerlingen en hun sociaal-emotionele behoeften en manier van leren;
- werkt aan een goede relatie en vertrouwensband met leerlingen door interesse in hen te tonen, ook buiten de lessen om;
- stelt duidelijke regels over onderlinge omgang (bijvoorbeeld hoe je elkaar aanspreekt) en werkgedrag (bijvoorbeeld hoe je omgaat met fouten). Regels leiden tot routines en beter gedrag en zo tot (meer) rust en orde;
- creëert een doelgericht aanbod door het formuleren van concrete tussen- en einddoelen. De lessen zijn zo ingericht dat leerlingen weten waar ze naar toewerken. Zo kunnen ze verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen leerproces;

- motiveert leerlingen om te leren, bijvoorbeeld door hoge verwachtingen uit te spreken, door hun telkens nieuwe kansen te geven, door hun complimenten te geven en door hun werkhouding te bespreken in de klas.

De schoolleider

- kan loskomen van de waan van de dag en zorgt dat hij tijd heeft om leiding te geven;
- heeft een heldere visie op wat werkt en wat een goede les is, deelt die en werkt aan consensus daarover;
- durft hoge verwachtingen uit te spreken voor het onderwijs en de opbrengsten, houdt daaraan vast en stelt zijn eisen niet snel bij;
- geeft ruimte om nieuwe zaken uit te proberen;
- geeft – en dat is cruciaal voor beide vorige punten – vertrouwen aan betrokkenen. Evenzeer van belang is waardering voor ieders inbreng;
- stelt heldere, tijdgebonden doelen voor onderwijskwaliteit en opbrengsten, gebaseerd op een gedeelde, samenhangende visie op didactiek en pedagogiek;
- monitort de onderwijskwaliteit en dus de mate waarin de doelen worden gehaald;
- monitort ook de opbrengsten met periodieke analyses op alle niveaus (van individu tot school). Dit leidt dan

tot evaluatie en eventueel nieuwe acties (de zogeheten PDCA-cyclus).

De bestuurder

- focust op het beter maken van het onderwijs;
- heeft een duidelijke visie voor de korte en de lange termijn, bestaande uit een identiteit, stabiliteit en gezamenlijkheid;
- stelt gerichte doelen en heeft ambitie;
- staat dicht bij de werkvloer, kent zijn scho(o)l(en), personeel en leerlingen/studenten;
- kan de binnen- en buitenwereld met elkaar verbinden, heeft veel contact met zowel het werkveld als met de omgeving en zoekt een goede balans tussen de verschillende belangen en opgaven;
- maakt bewuste keuzes voor wie op welke plek werkt, zorgt voor goede directeuren en zorgt goed voor hen;
- benoemt geen onbevoegde leraren;
- stelt kaders en geeft daarbinnen veel ruimte en vertrouwen;
- is permanent in gesprek over kwaliteitszorg;
- organiseert lerend vermogen (met ruimte voor fouten), gerichte informatie en een cultuur van feedback;
- staat zelf ook open voor feedback en organiseert tegenspraak (van de raad van toezicht, directeuren en medezeggenschapsraad).

Doorslaggevend

Honderden variabelen bepalen het verschil tussen scholen met boven- en met ondergemiddelde leerresultaten, schrijft McKinsey in zijn recente rapport *Een verstevigd fundament voor iedereen* (pag. 67-89). Niet één daarvan is doorslaggevend. 'Er is dus helaas geen gouden formule (...) voor een school om de onderwijsresultaten te verhogen.'

Ontlast leraren zodat ze zich kunnen focussen op hun primaire onderwijsgevende taken

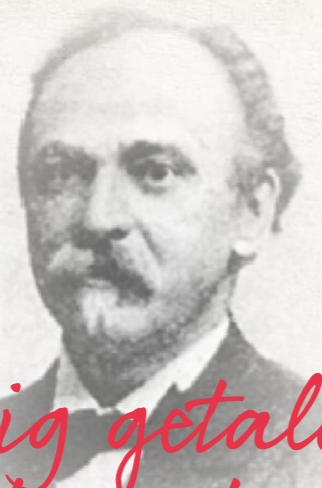
McKinsey

Desondanks noemt het bureau tien factoren die goede scholen toepassen. Zij kenmerken zich vooral door een continue verbetercultuur: 'Schoolleiders, leraren en onderwijsassistenten leren wekelijks van en met elkaar om stap voor stap het onderwijs te verbeteren. Denk hierbij aan het bezoeken van lessen, het samen ontwerpen van lessen en het delen van feedback. De nadruk ligt hierbij op het effect van de leraar op het handelen van de leerlingen en niet het handelen van de leraren op zich.'

GODS GROTE DADEN VERTELLEN

De vraag dringt zich op wat deze publicaties van de Inspectie en McKinsey betekenen voor reformatorische scholen. Is excelleren ook hun hoogste doel? Het antwoord is "nee". De reformatorische school weet zich 'door God geroepen om kinderen op te voeden in het vrezen van de Heere', aldus drs. A. Visser in *De school als leer- en leefgemeenschap* (2000). Het onderwijs beoogt allereerst 'dat zij Hem door de bekering van het hart leren liefhebben en dientengevolge hun leven geheel aan God leren toewijden.' De onderwijsinhoud van de reformatorische school 'bestaat dan ook in eerste instantie uit het vertellen van Gods grote daden, namelijk dat God zondaars tot Zich wil roepen en hen wil bekeren.' Deze visie werkt hij vervolgens uit in 25 'onopgeefbare essenties'. Een deel daarvan komt overeen met de succesfactoren die de Inspectie noemt. Ook de reformatorische school kent bijvoorbeeld een relatiegericht schoolklimaat, onderkent het belang van de uniciteit van elk kind en stimuleert daar waar mogelijk de competentie van leerlingen. Kunnen reformatorische scholen dus toch hun voordeel doen met de genoemde publicaties? Zeker. Veel van de inzichten daaruit kunnen hen namelijk helpen bij het bereiken van hún doel.

Aanvullend op de Inspectie benadrukt McKinsey dat een heldere visie op goed onderwijs richting geeft bij het maken van financiële keuzes. Verder beschrijft het adviesbureau onder meer dat digitalisering voor bovengemiddelde scholen geen doel op zich is. Zij kiezen bewust 'welke digitale middelen goed aansluiten bij hun visie en doelgroep. (...). Digitalisering ondersteunt dan de onderwijsvisie.' Digitale middelen kunnen helpen om leraren te ontlasten, aldus McKinsey, zodat zij zich kunnen focussen op hun primaire onderwijsgevende taken: het voorbereiden, ontwikkelen en geven van onderwijs. Op veel scholen zijn nog te veel leraren te veel tijd kwijt aan zaken als kopieerwerk en meedraaien in allerlei commissies.

Veelzijdig getalenteerd schoolmeester met gevarieerde loopbaan

P.J. KLOPPERS (1848-1912)

Philippus Johannes Kloppers was van eenvoudige komaf. Opgeleid voor onderwijzer werkte hij eerst een paar jaar in het christelijk onderwijs, onder andere in Vlissingen. In 1880 stapte hij over naar de Vrije Universiteit waar hij de eerste amanuensis werd. In die administratieve baan kon Kloppers echter zijn draai niet vinden. Als hoofdonderwijzer van een school met de Bijbel in Amsterdam keerde hij terug naar het onderwijs. Zijn levensloop nam in 1899 opnieuw een verrassende wending. Hij emigreerde naar Zuid-Afrika om het onderwijs in de Boerenrepubliek te dienen. Na de Engelse overwinning op de Boeren werd Kloppers gedwongen zijn school in Krugersdorp te sluiten. In 1901 was hij weer terug in zijn vaderland. Naast docent aan de christelijke normaallessen, waar kweekelingen werden opgeleid, werd hij directeur van het Nederlandsch Schoolmuseum in Amsterdam. Hij eindigde zijn gevarieerde loopbaan als districtsschoolopziener in Groningen, waar hij op 64-jarige leeftijd overleed.

Kloppers bezat veelzijdige talenten. Behalve onderwijsman was hij dirigent van een zangvereniging. Nauw was hij betrokken bij de Vereniging van Christelijke Onderwijzers en Onderwijzeressen; hij publiceerde in diverse onderwijsbladen. Met zijn collega Emous schreef hij de *Beknopte Paedagogiek*, een studieboek voor de aankomende christelijke onderwijzers. Na zijn terugkeer uit Transvaal zette hij zich als propagandist in voor het Christelijk Nationaal Boeren-Comité.

Ondanks dit drukbezette leven zag Kloppers ook nog kans om meer dan honderd kinderboeken te schrijven. Bekende uitgevers als Callenbach, Bredée en Voorhoeve brachten ze met meer of minder succes op de markt. Een deel ervan was bedoeld als leesboek voor het protestants-christelijk onderwijs. Ze droegen titels als *Korenbloemen*, *Sneeuwkllokjes* en *Licht en Schaduw*. In *De Wreker* gaf Kloppers in verhaalvorm een overzicht van de geschiedenis van de Boeren. De omschrijving – ‘een bladzijde uit het lijden van de strijd der Boeren’ – liet de lezers niet lang in het ongewisse naar wie Kloppers’ sympathie uitging. Zijn grootste werk, qua omvang, was het achtdelige *Nederland en Oranje in beeld en schrift*. In ruim 3200 pagina’s beschreef Kloppers hierin de geschiedenis van ons vaderland.

Het taalgebruik in de kinderboeken van Kloppers is, zoals in zo veel van de destijds verschenen christelijke kinderboeken, nogal moraliserend. Tot ongeveer 1930 was er een markt voor dit genre, waarin ook schrijvers als De Liefde, Gerdes en Hoogenbirk actief waren. Daarna raakten ze samen met Kloppers goeddeels in de vergetelheid.

Voor de lezer
was snel
duidelijk
naar wie zijn
sympathie
uitging

Sommige
geheimen
móét je
delen

De meester maakt het verschil door in actie te komen

na's ouders hebben regelmatig erge ruzies. Laatst zijn er zelfs klappen gevallen, weet haar vriendin Marleen. ‘Eigenlijk mag ik het niet zeggen’, vertelt ze aan hun meester van groep 7, ‘maar ik vind het zó erg. Kunt u iets doen?’

De meester reageert geschokt. Hij wil graag iets doen. Verschillende opties weegt hij af, waarbij hij zich afvraagt: wat kan ik doen, wat moet ik doen en hoe kan ik handelen zonder ouders en/of kind te “verliezen”?

Zulke situaties leveren bijna altijd lastige dilemma's op en groeiende handelingsverlegenheid bij omstanders. Het is verleidelijk om weg te kijken, niets te doen en te hopen op een goede afloop. Of om je verantwoordelijkheid door te schuiven naar anderen die er verder vanaf staan – waardoor er uiteindelijk ook niets gebeurt.

De meester pakt het anders aan. Hij benadert mij voor overleg. Samen komen we tot een plan, ingegeven door het wettelijk kader van de Meldcode:

- De leerkracht spreekt met beide vriendinnen en vertelt wat hij heeft gehoord. Hij prijst Marleen dat ze toch over Ina's zorgen heeft gesproken. Sommige geheimen móét je delen;
- De leerkracht vraagt bij Ina door naar haar zorgen en maakt een eigen inschatting van de situatie. We bereiden de vragen grondig voor;
- De leerkracht informeert en consulteert de ib'er en mobiliseert steun voor zichzelf;
- De leerkracht spreekt met de ouders. Dit gesprek heeft het karakter van zorgen verkennen: transparant over wat hem ter ore is gekomen, maar zonder te veroordelen en met een uitgestoken hand. Doel is tot gedeelde zorg komen en opkomen voor het kind, vanuit een barmhartige houding richting ouders;
- De leerkracht gaat het afwegingskader langs¹ en beslist over de vervolgstappen;
- De leerkracht blijft in gesprek met ouders gedurende het proces, biedt steun en is transparant over de stappen die hij zet.

Het lukt de meester de noodzakelijke stappen te zetten. Later vertelt hij dat de ouders professionele hulp hebben gezocht voor hun relatieproblemen. Het gesprek met hem was voor hen hét signaal dat er echt iets moet veranderen om de situatie voor de kinderen weer veilig te maken.

Samenvattend:

- Getuige zijn van huiselijk geweld heeft dezelfde traumatische impact als het ondergaan ervan;
- Leerkrachten maken het verschil in het leven van kinderen in kwetsbare situaties wanneer zij vertrouwen krijgen van kinderen en moed hebben om te handelen;
- Elke onderwijsprofessional moet de vijf stappen van de Meldcode kunnen doorlopen (zie: www.handelingsprotocol.nl);
- Eerlijk, liefdevol en transparant zijn sleutelwoorden in het handelen vanuit de geest van de Meldcode.

Eindnoot:

¹ Zie: https://www.poraad.nl/files/themas/school_kind_omgeving/afwegingskader_bij_meldcode_kindermishandeling.pdf

Favoriete juffen gezocht

EN DAN WORD JE LERAAR.NL

KIJK VOOR EEN BAAN IN HET CHRISTELIJK-REFORMATORISCH ONDERWIJS OP
EN DAN WORD JE LERAAR.NL

terecht

NADIENE SCHOUWSTRA
Junior juridisch adviseur
bij de VGS

In het meinummer van dit magazine is de modernisering van het Participatiefonds (Pf) aan de orde gesteld. Het voornaamste doel daarvan is het beheersen en beperken van de werkloosheidskosten. Nu ga ik nader in op de manier waarop de stichting Beheersing Wachtgeldvolume Gereformeerd Schoolonderwijs (BWGS) – in navolging van het Pf – inzet op voorkoming van werkloosheidskosten.

BWGS vaart eigen koers

Het Pf zet in op voorkoming van werkloosheidskosten door schoolbesturen in de regel 50 procent van de werkloosheidskosten zelf te laten dragen. In een aantal gevallen wordt dit eigen aandeel verlaagd tot 10 procent. De invoering van de modernisering is afhankelijk van de behandeling van het wetsvoorstel Modernisering Pf in de Tweede Kamer. De coronacrisis heeft voor vertraging gezorgd in het wetstraject, waardoor het Pf de streefdatum van invoering van het nieuwe reglement heeft uitgesteld tot 1 augustus 2021. Dit betekent dat in het nieuwe schooljaar (2020-2021) nog niets verandert aan het proces om werkloosheidskosten vergoed te krijgen. Het huidige reglement geldt tot de modernisering wordt doorgevoerd.

Andere keuzes

Ook het reglement van BWGS blijft in het nieuwe schooljaar ongewijzigd. Maar net als bij het Pf verandert het beleid van BWGS per 1 augustus 2021. BWGS maakt hierin echter andere keuzes dan het Pf. Een standaard “eigen risico” van 50 procent van de uitkeringslasten acht BWGS te fors, mede gelet op de omvang van de bij haar aangesloten scholen. Ook de premiehoogte (die behoorlijk onder het niveau van het Pf ligt) vormt in dit verband geen directe aanleiding om het beleid drastisch te herzien. Daarbij komt dat de geïnde, maar niet benodigde premiegelden via restitutie terugvloeien naar de aangesloten scholen. BWGS wil daarom bij elke ontslagsituatie die het reglement nu kent scholen in staat stellen om tot 90 procent van de uitkeringslasten vergoed te krijgen. BWGS behoudt dan ook de instroomtoets zoals we die nu kennen. In alle ontslaggevallen komt vanaf 1 augustus 2021 10 procent van de uitkeringslasten voor rekening van het schoolbestuur.

Snelle terugkeer

Samen met de stichting Vervangingsfonds voor Gereformeerd Schoolonderwijs (VFGS) is BWGS gestart met het leveren van preventieve diensten waarvan deelnemers van het fonds (gratis) gebruik kunnen maken. Hierdoor hopen de fondsen bij te dragen aan een snelle terugkeer van zieke medewerkers om langdurig ziekteverzuim en eventueel ontslag zo veel mogelijk te voorkomen.

Naar aanleiding van een onderzoek van VFGS naar de oorzaken van ziekteverzuim heeft BWGS diverse preventieve diensten beschikbaar gesteld. Denk hierbij aan online zelfhulpmodules voor medewerkers, gratis inzetbaarheidsgesprekken en casemanagement tegen een gereduceerd tarief. Kortom, BWGS zet vol in op het inzetbaar en vitaal houden van ons onderwijspersoneel. Zie voor meer informatie www.bwgs.nl.

Wilt u een casus laten bespreken? Mail naar k.degroot@vgs.nl

Even weg van de waan van de dag

AFSTAND NEMEN HELPT KLOOSTERMAN VOORUIT

Luister eerst naar de Ander en de ander. Dat leerde Jan Kloosterman over dienend leiderschap. Als leerling, docent, directeur, politicus en als RMU-bestuurder stak hij nog meer levenslessen op. Zoals deze: 'Present zijn in deze samenleving is belangrijk. Christenen moeten zich laten kennen.' Wat heeft hij te vertellen, over zichzelf en zijn werk?

Van rustig kennismaken met mijn nieuwe collega's en werkkring is niet veel terechtgekomen. Vrij snel na mijn aantreden in februari bij de RMU brak de coronacrisis uit. Eens te meer is mij in die heftige periode gebleken hoe waar Gods Woord is en hoe duidelijk dat blijkt in de praktijk.

Kijk maar eens naar de Psalmen 90 en 91, over Wie de Heere is: een Beschermmer tegen gevaren, juist als het verderf rondgaat. Bij Hem moeten we zijn, steeds weer. In diepe afhankelijkheid: "...en bevestig Gij het werk onzer handen over ons, ja, het werk onzer handen, bevestig dat."

Zijn Woord bevat leefregels die heilzaam zijn voor de hele samenleving. Dat geluid naar voren brengen, zie ik als een belangrijke maatschappelijke taak van de RMU. En dat gaat samen met gedegen belangenbehartiging, zowel individueel als collectief, voor werkgevers en werknemers.

Daaraan lever ik graag mijn bijdrage door onze organisatie naar buiten toe te vertegenwoordigen. Net zoals ik het mooi vind om intern samen te werken rond vraagstukken op het gebied van sociale zekerheid, cao's en arbeidsrecht. Nee, als oud-onderwijsman weet ik daar nog niet alles van af. Dat hoeft ook niet – daar hebben wij immers onze experts voor. Maar ik zoek hen natuurlijk wel op; dan stel ik veel vragen: Wat doe je? En waarom? Zelf blijven leren, is belangrijk. Daarom neem ik graag bewust even afstand van de hectiek van alledag. Om te reflecteren op wat we doen. Op hoe we dat doen. En op mijn bijdrage daaraan. Daarbij ben ik de stilte meer gaan waarderen. Stil zijn, omdat we ten dele kennen. Want soms weet je gewoon ook even niet hoe het moet.

Door de jaren heen is reflecteren voor mij een soort tweede natuur geworden. In vwo 3 ben ik er al mee begonnen. Toen sparde ik regelmatig met een aantal goede vrienden. Als directeur op de Jacobus Fruytier scholengemeenschap maakte ik er ook tijd voor: bij elke vergadering met teamleiders ging eerst een half uur lang de Bijbel open. Dan spraken we daarover. Dat mag vergadertijd kosten! Als ik er nu mensen over spreek, merk ik dat ze daar soms meer van hebben onthouden dan van alle andere agendapunten. De MT-vergaderingen bij de RMU starten we ook zo.

Profijt

Waarom ik dat volhoud? Omdat het – na de zegen van Boven – verschil maakt. Even afstand nemen en samen nadenken stimuleert creativiteit. Het helpt als een ander je nieuwe inzichten aanreikt of perspectieven opent. Als natuurkundedocent heb ik bijvoorbeeld veel profijt gehad van lezingen waarin anderen vertelden hoe ze hun geloof verbonden aan hun vak. Je hoeft niet altijd zelf het wiel uit te vinden.

Inhoud en mensen boeien me beide. Daarom wil ik ook graag weten hoe mijn collega's in hun werk zitten. Of het lekker loopt,

of juist niet. Ik nodig hen omgekeerd uit mij te bevragen. Daardoor zijn onze verhoudingen heel open.

Tijd voor bezinning moet je wel organiseren. Tegelijk merk ik dat de ruimte daarvoor zwaar onder druk staat, ook in het reformatorisch onderwijs. Programma's zitten vol – zij bepalen veel van de onderwijstijd. En docenten willen kwaliteit leveren. Terwijl dat juist beter gaat als je eerst reflecteert.

Ik moedig iedereen aan dat te doen. Begin maar gewoon over jezelf: Hoe kijk je terug op je lessen van die dag? Wat ging goed? Wat niet? Kom met je kwetsbaarheid voor de dag, en nodig anderen uit daarop te reageren.

Legitimatie

Waar we in het onderwijs nog meer tijd en ruimte voor moeten maken, is voor de vorming van onze leerlingen tot christenen die vanuit een Bijbels wereldbeeld kunnen functioneren in onze samenleving. Dat is cruciaal voor de legitimatie van onze reformatorische scholen – in alle vakgebieden moeten we daarvan iets terugzien, maar ook in ons burgerschapsonderwijs.

Het gebeurt ook al wel. Ik ken er goede voorbeelden van: denk aan de docent maatschappijleer die een project opzet om zijn leerlingen in contact te brengen met niet-gelovigen. Of aan de wiskundeleraar die aan de hand van getallen en verhoudingen iets vertelt over de orde die God in Zijn schepping heeft gelegd. Maar ik merk te vaak het omgekeerde: dat er bij een flink aantal docenten naast de dagopvoeding te weinig van vorming terecht komt. Veel van hen willen het wel anders doen, maar missen tijd, ruimte of creativiteit om regelmatig vanuit hun lesstof en een expliciet Bijbels wereldbeeld de brug te slaan naar de buitenwereld.

En het is ook lastig om te ontsnappen aan de waan van de dag. Toch moeten we dat juist doen. Niet alleen omdat de buitenwereld ons bevraagt op onze meerwaarde, maar vooral omdat we als christenen een zoutend zout en lichtend licht zijn. Het is onze roeping om te participeren in een samenleving waarin we een minderheid zijn. Daarop moeten we onze leerlingen voorbereiden.

Vanwege die taak is reformatorisch onderwijs nu zo belangrijk. Als we willen dat onze kinderen later goed kunnen omgaan met diversiteit, moeten ze eerst leren waar ze voor staan. Dat kan het best in een veilige en beschermde pedagogische omgeving, in een opvoedklimaat dat aansluit bij hun thuissituatie. En op die plaats kunnen we hen ook leren om op een goede manier met onderlinge verschillen om te gaan.

In hun presentatie mogen onze scholen die meerwaarde sterker benadrukken. Zeker richting ouders die overwegen hun kind naar een niet-reformatorische school te sturen – wat ik helaas steeds vaker zie gebeuren.

Medemens

Als raadslid kom ik wekelijks collega-politici tegen met heel

.....
'Het helpt als een ander je nieuwe inzichten aanreikt of perspectieven opent'
.....

Jan Kloosterman

Lezingen over actuele christelijke thema's

Studium Generale
2020-2021

Ook in 2020-2021 organiseert Studium Generale van Driestar hogeschool weer veel interessante avonden over actuele christelijke thema's. Wat dacht je van de avond over 50 jaar zending 'van pionier tot...'? Of de lezingenserie over de 'Ik-ben'- uitspraken uit Johannes 14? Daarnaast zijn er lezingen van onder anderen prof. dr. A. de Reuver (over geloofservaring volgens Luther), van prof. M.J. Paul (de gereformeerde hermeneutiek) en J. Alderliesten (Augustinus voor mensen van nu). Bekijk het volledige programma op onze website!

www.driestar-educatief.nl/studiumgenerale

andere ideeën. Zij houden mij steeds een spiegel voor: Waar sta ik voor? Hoe druk ik me uit? Wie ben ik als mens? Dat houdt me scherp. Wat ik daarvan leer? Dat het in de eerste plaats belangrijk is om de ander te zien als je medemens. Want wil je komen tot een goed gesprek over wesenlijke zaken, dan moet er eerst echt contact zijn. Dat begint al met hoe je iemand bejegt: groet mensen, treed hen vriendelijk tegemoet.

Goed met je naaste omgaan, gaat veel verder dan het doorgeven van een rol pepermunt aan degene die zondags naast je zit. Verdiep je oprecht in de ander – in en buiten de kerk. Ja, dus ook in je homoseksuele collega of in de transgendervrouw die een straat verderop woont.

Als er dan sprake is van goed contact, lukt het misschien ook om bij de ander iets binnen te krijgen vanuit Gods Woord. Al zal dat ook tegengas opleveren. Het Evangelie en de Tien Geboden zijn niet naar de mens. Die staan haaks op ons leven. Ook op dat van mij.

Juist daar waar het spant tussen geloof en ongeloof wil ik staan. Omdat ik weet dat de Heere Jezus dé Weg en dé Waarheid is. En dat het heilzaam is om te buigen voor Zijn gezaghebbend Woord.

Constructief

In alle lek en gebrek heb ik tijdens mijn periode op de Fruytier geprobeerd af en toe iets van mijn ervaringen met andersdenkenden te delen met mijn leerlingen. Zij hebben er namelijk behoefte aan om te horen hoe zo iets werkt. En ze moeten merken dat volwassenen in hun omgeving zich laten gezeggen door Gods Woord.

Nu ik bij de RMU werk, merk ik dat onze organisatie op dit gebied dienstbaar kan zijn aan de scholen. Vanuit de praktijk horen wij dagelijks verhalen over wat het betekent om als christen op de werkvloer te staan. Welke verantwoordelijkheden dat met zich meebrengt. Hoe je constructief kunt staan voor je christelijke standpunten. Maar ook over hoe dat mis kan gaan.

Die kennis en ervaringen kunnen we delen op de scholen. Door langs te komen voor een gastles of door een training te verzorgen. Onze jongeren moeten horen hoe het er na school aan toe gaat en hoe je vanuit je principes verschil kunt maken. Dat kan een docent doen, vanuit overlevering. Maar het heeft veel meer impact als ze die verhalen horen van mensen die aan den lijve hebben meegemaakt hoe het is als je, noem maar wat, wordt geconfronteerd met een boze baas, een vijandige collega of met een euthanasieverzoek. En die dan vervolgens de vraag stellen: hoe zou jij reageren?

Paradoxaal

Beetje paradoxaal misschien, na zo'n lang verhaal over mezelf,

'Goed met je naaste omgaan, gaat veel verder dan het doorgeven van een rol pepermunt aan degene die zondags naast je zit'

Jan Kloosterman

maar de belangrijkste les in mijn leven is dat het niet om mij draait. Het leven der genade leert me steeds weer dat ik er zelf helemaal buiten val. Ik kan en hoef aan mijn zaligheid niets bij te dragen.

Dat maakt het in het dagelijks leven ook eenvoudiger om tevreden te zijn met wie ik ben. Met wat ik wel kan. En niet kan. Om ook te genieten van de gaven die aan anderen zijn gegeven. Daar zit trouwens ook nog een les in. Ik besta niet omdat ik nadenk of reflecteer – vrij naar filosoof René De-

scartes. Ik besta omdat ik onderdeel ben van gemeenschappen, met anderen en met de Ander.'

Drs. J. (Jan) Kloosterman MBA (1978)

Gehuwd, vader van vijf kinderen (van wie er één tijdens de zwangerschap is overleden)

Opleiding:

- ▶ Lerarenopleiding natuur- en scheikunde in Zwolle (1995-1999)
- ▶ Daarna volgde hij meerdere onderwijskundige opleidingen aan verschillende hogescholen
- ▶ Studie Bedrijfskunde aan de Universiteit Twente (2012-2015)
- ▶ Transactionele Analyse: basisopleiding, Management & Organisatie en Persoonlijke Groei en Ontwikkeling bij TA-academie in Soesterberg (2016-heden)

Hoofdfuncties:

- ▶ Diverse onderwijsfuncties op de Jacobus Fruytier scholengemeenschap in Apeldoorn, onder meer docent natuur-, wis- en scheikunde en directeur onderwijs in het (speciaal) voortgezet onderwijs en havo, vwo en het tweetalig onderwijs (1998-2020)
- ▶ Raad van bestuur RMU (2020-heden)

Nevenfuncties:

- ▶ Hoofdredacteur KLIK en bestuurslid SGP-jongeren (2002-2006)
- ▶ Voorzitter landelijke SGP-jongeren (2006-2009)
- ▶ Ouderling hersteld hervormde gemeente te Apeldoorn (sinds 2009)
- ▶ Bestuurslid Bond tegen Vloeken (sinds 2009)
- ▶ Lid Panel Presentie (sinds 2010)
- ▶ Fractievoorzitter SGP (2009-2014) en raadslid SGP in Apeldoorn (sinds 2014)
- ▶ Bestuurslid bestuurdersvereniging SGP (sinds 2019)

In 2017 publiceerde hij *Essenties van dienend leiderschap. Relationeel leidinggeven voor iedereen.*

In deze rubriek iedere maand een opiniërende bijdrage van een kritische denker die betrokken is bij het onderwijs. Het artikel is bruikbaar voor bespreking in docenten- of managementteam.

Deze maand:

Dr. ir. Piet Murre

Lector didactiek en schoolvakken bij
Driestar educatief

‘Goed, en met jou?’

BEELDEN VAN HET REFORMATORISCH ONDERWIJS ANNO NU

Veel reformatorische scholen bestaan inmiddels al tientallen jaren. Zo vierde de Driestar vorig jaar haar 75e verjaardag. Onlangs reed ik langs de basisschool waarop ik heb gezeten, zo’n veertig jaar geleden. Als tienjarige kwam ik in klas 4 (groep 6) op een nieuwe school – 25 kilometer enkele reis van huis – die verkregen was na veel gebed en inspanning. Hoe staat ons reformatorisch onderwijs, dat dus inmiddels al lang bestaat, er nu eigenlijk voor?

In zijn boek *How the mighty fall* laat de Amerikaanse onderzoeker Jim Collins op basis van langdurig en grootschalig empirisch onderzoek zien dat hoogmoed de eerste fase is op weg naar achteruitgang. *Hubris*, waardoor we denken dat ons niets kan overkomen, ligt juist daar op de loer waar het goed gaat. Al snel volgen dan ontkenning van risico’s en bedreigingen en het geven van een positieve draai aan indicaties die voor tweërlei uitleg vatbaar zijn. Kan het zijn dat wij in deze fase zitten?

Waar het goed gaat op scholen en met leerlingen is er reden tot dankbaarheid. Waar het niet goed gaat is er aanleiding tot verbetering of bekering, en wellicht tot beide. Met het Koninkrijk van God gaat het (gelukkig!) altijd goed – maar dat kunnen we moeilijk een-op-een doortrekken naar onze scholen, onze lessen, ons als leerkrachten en ons als leiders. Wat zien we als we door de lens kijken en een foto maken? Hieronder volgt een aantal van die lenzen, meestal in de vorm van een citaat.¹ En ik nodig u graag uit het ermee eens of oneens te zijn, daarvoor argumenten en empirisch bewijs aan te dragen, en vooral ook om na te denken over wat dat dan zou moeten betekenen.

► ONZE SCHOLEN

Lens A: We staan al jaren in doorgaans goede lijstjes. Op de ranglijst van Elsevier staan veel refoscholen. Leerresultaten zijn meestal goed (behalve dan bij Engels). Werkgevers willen onze leerlingen graag hebben en dat geldt ook voor studenten uit het mbo. We doen mee in brede regionale en landelijke overleggen en we hebben een aantal federaties. Er is behalve de pabo ook een eigen lerarenopleiding voortgezet onderwijs en mbo.

Lens B: Veel scholen zijn opgericht uit zorg over de koers van andere scholen, waar wedergeboorte niet meer genoemd werd, geloof werd verondersteld en de evolutietheorie werd omhelsd. Dat zijn andere dingen dan “in de goede lijstjes” staan.

Lens C: Bij een aantal scholen neemt het ziekteverzuim langzaam toe, zijn er slinkende overschotten of oplopende tekorten, verwijspersentages waarvan de trend verkeerd is, is er onderling gedoe, zijn er over elkaar buitelandse initiatieven en is er verloop van personeel.

Lens D: Bij sommige openingen voel ik veel warmte – en dat is mooi. Maar tegelijk is de theologische diepgang die van een surfplank en vraag ik me af of zo iemand ooit gehoord heeft van ene Arminius.

► ONS ALS LERAREN

Lens A: Niet snel zal ik de collega vergeten die het jammer vond dat hij met pensioen moest. Hart voor jongelui had hij.

En hij bleef fris, beetje bijleren ieder jaar. Een andere collega had het moeilijk en kreeg het steeds moeilijker. Het aantal werkvormen dat hij inzette, werd gaandeweg kleiner. Als het fout ging, waren het vooral de leerlingen die anders moesten worden.

Lens B: Ik heb er zin in om in te zetten wat ik hier geleerd heb. De dingen die ik met mijn klas geprobeerd heb, leveren me een hoop nieuwe inzichten op.

Lens C: Waarvoor je moet bidden? Dat ik mijn leerlingen niet in de weg sta om tot Jezus te komen.

Lens D: Ik moet nog vijftien jaar. En ik weet niet of ik dat volhoud.

Lens E: Ik kwam zijn lokaal binnen en hij had het schoolbord van linksboven tot rechtsonder volgeschreven. ‘Ik heb alles maar weer eens herhaald’, zei hij. ‘Mooi’, zei ik. ‘Jij hebt herhaald – en bent actief geweest.

Maar hebben jouw leerlingen nu ook geleerd?’

Lens F: Geduldig heb ik moeten wachten op het juiste moment om met de opleiding te beginnen. Nu, aan het eind, weet ik beter dat dat een onderdeel is van Gods plan met mijn leven. Het is mijn hoop en gebed dat ik in het beroep van docent-zijn betekenis mag hebben in Zijn Koninkrijk.

Sommige openingen zijn warm, maar hebben de theologische diepgang van een surfplank

► ONZE LESSEN

Lens A (leerlingen, primair onderwijs en voortgezet onderwijs): Erg veel christelijks kan ik niet in de lessen ontdekken. We krijgen hier toch gewoon [vul uw vak maar in]?!
Lens B: Ik leer hier in één les meer dan bij vijf lessen godsdienst.

Lens C: Door de voorbeelden die langskwamen, kom ik sneller op ideeën om in mijn eigen lessen het “christelijke element” toe te passen. Het kan simpeler dan ik vaak denk. Eén ding dat blijft hangen is bijvoorbeeld “onvanzelfsprekend maken”. Er is veel dat met twee, drie vragen eigenlijk raadselachtig blijkt te zijn, daarmee ons kleine begrip laat zien en aanleiding kan zijn tot verwondering. Waarom is een steen hard en een klomp deeg niet? Hoe weten we nu dat jij met “hert” hetzelfde bedoelt als ik?

Lens D: Een boer vraagt zich toch ook niet bij iedere akker die hij ploegt af hoe christelijk die is? Laten we gewoon ons werk doen.

Lens E: Op Hervormingsdag vroeg ik aan mijn havo 3-leerlingen wat nu de kern van de Reformatie was. Wat was er

nu zo belangrijk? Het bleef heel stil. Daar hadden ze het nog nooit over gehad.

◆ ONS LEIDERSCHAP

Lens A: Het gaat aardig goed op onze school, dacht ik. Maar nu ik me heb verdiept in wat er bekend is over goed leiderschap, organisaties, waarden en veranderingen, ben ik daar een stuk minder zeker van. Er is ook verschil tussen wat wordt gezegd en wat wordt gedaan. Leidinggevendens zullen belangrijke dingen doen, maar dat is voor mij vaak onzichtbaar. En sommigen lijken vooral met zichzelf of hun eigen leiderschap bezig te zijn.

Lens B: Het viel me op dat toen ik tien collega's vroeg naar het strategisch beleidsplan, slechts twee zich er iets van wisten te herinneren: het deel dat ging over het behalen van goede resultaten. De stukken over karaktervorming en christelijk onderwijs waren onbekend.

Lens C: Mijn leidinggevende heeft het nooit over lesgeven vanuit een christelijk perspectief. Het gaat altijd over leerresultaten of over dingen met leerlingen. Bijna alles gaat over de cijfers, en als die er goed uitzien, is er niet veel aan de hand. Zijn weekopeningen zijn wel aardig, dat wel.

Lens D: Leidinggeven is een vak, met een behoorlijke kennisbasis. Je leert dat niet even in een cursus van een weekje. Iemands waarden blijken uit zijn gedrag. Maar met mijn leidinggevende heb ik het wel getroffen. Hij leest veel, luistert echt en doet ook iets.

◆ MET MIJ GAAT HET...

Een aantal lenzen. Hoe staat het ervoor met onze scholen, met u als leerkracht, met uw lessen, met u als leider? In hoeverre past het plaatje in het dienstbaar zijn aan het Koninkrijk der hemelen? Hoort wat we doen bij de steen die zonder handen is afgehouden (Daniël 2) en alles vermaalt, of wordt wat we doen uiteindelijk vermalen?

Goede docenten maken ook in een school met matig leiderschap het verschil. Docenten 'vertelden dat hun leidinggevendens hen niet aanmoedigden om hun vak vanuit christelijk perspectief te geven. Het gevolg is dat veel docenten slechts de seculiere methode volgen.' Het gevolg? Daar ben je toch zélf bij als docent?

Goede leidinggevendens zijn zeker belangrijk. Het is niet als bij de spreekwoordelijke koning van Pruisen: 'Als ik een

beter volk had, was ik een betere koning.' Vertrouwen tussen leidinggevende en leerkracht is cruciaal voor vorming, leerresultaten enzovoort (Robinson et al., 2009). Dit vertrouwen wordt bevorderd door interpersoonlijk respect, oog hebben voor personen, competent zijn in de rol die je als leidinggevende hebt en persoonlijke integriteit. En ook daar valt aan te werken.

Hoe gaat het met u, uw school, uw lessen? 'Met mij, ons gaat het ...'

Bronnen:

◆ Collins, J. (2009). *How the mighty fall*. New York: HarperCollins Publishers Inc.

◆ Robinson, V., Hohepa, M., & Lloyd, C. (2009). *School Leadership and Student Outcomes: Identifying What Works and Why*. Wellington: Learning Media for the Ministry of Education.

Eindnoot:

1. Deze waarnemingen en citaten komen vanuit mijn ervaringen met het begeleiden van studenten van de pabo, lerarenopleidingen voortgezet onderwijs, de master Leren en innoveren en de master Christian Education, en vanuit de contacten met scholen in PO en VO. Dan gaat het om anekdotisch bewijs. De citaten zijn authentiek, maar wel geanonimiseerd en soms bij elkaar genomen. Tevens liggen er diverse onderzoeken vanuit mijn lectoraat didactiek en schoolvakken vanuit christelijk perspectief en vanuit eerdere lectoraten van Driestar educatief aan ten grondslag, evenals mijn lectorale rede *Meer door minder* en promotieonderzoek naar waarden in het reformatisch voortgezet onderwijs.

BESPREKEN

Onderstaande vragen zijn bedoeld als handvatten om dit essay in groepsverband te bespreken.

- ◆ Mist u categorieën in het lijstje hierboven? Welke? Hoe zou daar het beeld zijn en hoe weet u dat?
- ◆ Commentaar geven op anderen is makkelijk. Hoe ziet uw categorie eruit? Welk aanvullend(e) bewijs, lens, waarneming hebt u? Waar past dankbaarheid? Waar verbetering? Waar bekering?
- ◆ Hoe gaat u anderen helpen in hun categorie? Hoe ziet stap één er dan uit? En stap twee?

▶ a view from abroad

MARC SLINGERLAND
Principal of the Calvin Christian
School in Alberta, Canada.

Engagement beyond our own walls

The unique Dutch system of Reformed education has also inspired development of Reformed schools by Dutch immigrants in Alberta and elsewhere. In the decades since the initial sacrifices made to start these schools, Christian education has thankfully become "normal".

Recent trends, though, show a need to expand our vision beyond simply the continued existence of our schools. In Alberta, our previous government's efforts to impose one view of "diversity" in human sexuality showed a clear enmity against Biblical truths. School policy statements about men and women being created in the image of God were even labelled 'uncaring and/or disrespectful'. Thankfully, the Lord has granted relief from this attack. But does our concern end if we are now for a time "left alone" to offer Biblical instruction within our schools?

I am convinced that supporters of Christian education have a further calling. Galatians 6:10 instructs us, 'as we have (...) opportunity, [to] do good unto all men, especially unto them who are of the household of faith'. Yes, our first duty is to our own families, churches, and schools. But God's word is both true and good not only for our own students, but for all people! Exactly those who fight most bitterly against Scriptural truths also need the Lord's work in their lives. But how can they come to know this truth if we rest satisfied with its presence only within our churches and schools?

By God's grace we do still have opportunity to participate, even in an ever more hostile culture. That brings a responsibility. If Christian ideas are not shared publicly, culture shifts to make such viewpoints unacceptable. Simply speaking to neighbours, then, about why you choose religious education can be a preservative.

Building relationships to show in practice that we seek the good of our fellow men can lead to further opportunities, perhaps in community organizations or through the political process. And where are the Reformed individuals involved in curriculum and policy development, thereby to promote the Biblical good for all children and young people? Part of the task of Christian education is to prepare our students for such a role of example and engagement beyond our own walls. Let us then seek out opportunities to 'do good to all men'. As the culture around us grows darker, it is ever more important to ensure that the true Light may shine clearly.

Exactly those who fight most bitterly against Scriptural truths also need the Lord's work in their lives

Ds Gisbertus Voetiuschool
Andel

Avontuurlijk Buitenspelen.

Speelvoorzieningen

Speelplekontwerp

Terreinaanleg

Inspecties & onderhoud

info@speelmaatje.nl

0313 - 416 996

www.speelmaatje.nl

estafette

THEA KOOL

'Als makelaar wil je een optimaal resultaat - als meester ook'

Coen Anker (34), leerkracht en teamleider op de Rehobothschool in Kootwijkerbroek

'Ouders zijn klanten geworden; die moet je goed kunnen bedienen'

Wie ben je?

Coen Anker, getrouwd, vader van vijf kinderen in de leeftijd van 0 tot 11 jaar. Ik woon in Barneveld.

Hoe ziet je schoolweek eruit?

Ik ben teamleider van de groepen 7 en 8, zo'n 160 leerlingen. Op maandag en donderdag sta ik voor groep 7. Verder volg ik de opleiding Schoolleider Basisbekwaam.

Na vijf jaar als makelaar maakte je de switch naar het onderwijs. Waarom?

De aanleiding was de crisis in 2008, waardoor ik mijn baan zou kunnen kwijtraken. Ik dacht na over wat ik dan zou gaan doen. Het onderwijs kwam al snel bovendrijven; mijn vrouw zit ook in het onderwijs. Je kunt de kinderen iets meegeven, zeker vanuit reformatorisch perspectief. En qua werktijden is de balans werk-privé beter, doordat ik 's avonds en in de vakanties thuis ben.

Hoe heb je de eerste jaren in het onderwijs ervaren?

Ik heb het zij-instroomtraject gedaan, waardoor ik de pabo in twee jaar kon doen. Bij mijn sollicitatiegesprek werd gezegd: 'Overschat jezelf niet en onderschat het onderwijs niet.' Als je voor de klas staat, moet je veel dingen tegelijk doen. Dat vond ik een uitdaging, maar dat is misschien ook man-eigen. Die eerste twee jaar waren tropenjaren. De luxe was wel dat ik in vakanties kon bijwerken voor school.

Wat zijn de overeenkomsten tussen makelaar en meester?

In m'n opleiding ben ik bezig met

ondernemerschap; dat zie je bij beide terug. Ouders verwachten tegenwoordig meer: ze zijn klanten geworden en die moet je goed kunnen bedienen. In de makelaardij is dat ook zo.

Als makelaar verbind je koper en verkoper met elkaar en je wilt een optimaal resultaat, namelijk dat iedereen tevreden is. In het onderwijs is dit ook zo. Je verbindt kinderen aan elkaar; dat groepsproces vind ik het leukste in het onderwijs.

Waar ben je als teamleider verantwoordelijk voor?

Schoolbreed ben ik verantwoordelijk voor "onderwijs", waarbij het gaat om de opbrengsten van het onderwijs, een doorgaande lijn en methodeimplementatie. Daarnaast ben ik verantwoordelijk voor mijn eigen bouw.

Je zit nu zo'n tien jaar in het onderwijs. Welke ambities heb je nog?

Ambitie is niet mijn woord, ik noem het liever uitdagingen. Ik volg de opleiding tot schoolleider als spiegel voor mezelf: doe ik nu de goede dingen? Volgens m'n opleider ben ik een *troubleshooter*: ik houd ervan problemen op te lossen. Er moeten steeds nieuwe dingen op mijn pad komen om het leuk te houden. En dat gebeurt ook: dit jaar krijg ik de groepen 5-6 erbij als teamleider.

Aan wie geef je het stokje door?

Aan mijn collega Jan Westeneng. Hij is vertrouwenspersoon, leerkracht van groep 8 en ib'er.

SCHOOLLEIDERS DAGEN

DE SCHOOL NA(AR) DE CRISIS

2 OKTOBER 2020, Van der Valk Hotel Houten

Meer informatie en aanmelden:
www.schoolleidersdagen.nl

Driestar *onderwijsadvies*
 Driestar educatief

VGS **ACADEMIE**